

Ainevaldkonnaga seotud õppeained: inimeseõpetus, ajalugu, ühiskonnaõpetus

I ÜLDALUSED

1.1 Valdkonnapädevus

Sotsiaalainete pädevusega taotletakse õpilase toimetulekut iseendaga, suutlikkust toimida lähikonnas, valmisolekut ja oskust olla aktiivne ning vastutustundlik kodanik, oskust mõtestada ühiskondlikke suhteid minevikuühiskondades lähtuvalt ajaloolisest kontekstist ja üldinimlikest väärtustest.

Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpetaja:

- tunneb huvi kogukonna, rahva ja maailma arengu vastu, mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjusi, tagajärgi ja seoseid;
- tunneb huvi enda arengu vastu, hindab ennast adekvaatselt, analüüsib oma võimalusi, usub endasse ja kavandab oma tulevikku, võtab eakohase vastutuse oma tuleviku kujundamise eest, väärtustab loovust ja ettevõtlikkust ning arendab endas neid omadusi ja pädevusi;
- austab demokraatiat ja inimõigusi, teab oma õigusi ja kohustusi, järgib seadusi, üldinimlike väärtusi ja üldtunnustatud käitumisharjumusi, kujundab oma arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, on lojaalne Eesti riigile;
- valdab infootsimise meetodeid, hindab kriitiliselt allikate usaldusväärsust ja teabe sisu; väärtustab teaduspõhist maailmapilti ja kujundab enda seisukoha;
- aktsepteerib inimeste individuaalseid erinevusi, kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust, suhtub neisse sallivalt, kui need pole inimväärikust alandavad või inimsusevastased;
- tunnetab oma rolli Eesti kultuuripärandi hoidja ja kandjana, väärtustab inimkonnakultuuri pärandit ja aktsepteerib kultuurierinevusi;
- hoolib endast ja teistest, järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt enda ja teiste inimeste suhtes, hoiab keskkonda, on teadlik tarbija.

1.2 Ainevaldkonna õppeaine(te) arvestuslik maht

Õppeaine	I kooliaste	II kooliaste
Inimeseõpetus	2 (0; 1; 1)	2 (0; 1; 1)
Ajalugu	—	3+1 (0; 2; 2)
Ühiskonnaõpetus	—	1 (0; 0; 1)

1.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Sotsiaallainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaallainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.

Sotsiaallainete pädevusega taotletakse toimetulekut:

- iseendaga (intrapersonaalne: eneseusaldus, eneseregulatsioon, eneseanalüüs, empaatia, autonoomia ja vastutus) - enesemääratluspädevus;
- lähikonnas (interpersonaalne: suhestumine, osalus ja turvaline kohanemine erinevates sotsiaalsetes kontekstides) - sotsiaalne pädevus;
- ühiskonnas (institutsionaalne: poliitika, valitsemine, riik, vabakond, turg, meedia jt ühiskonnaelu korraldamise vormid) - kodanikupädevus.

Ajalugu- õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks olulisi teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus- lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut iseendaga, eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas. Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides tundma ennast, kujundama vastutustundlikult oma suhteid, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud sotsiaalsest võrdsusest, võrdväarsusest ning naiste ja meeste võrddõiguslikkusest.

Ühiskonnaõpetuses- omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused aktiivse kodaniku kujunemiseks ja ühiskonna sidususe tugevnemiseks. Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil oma tundeid väljendada, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi.

Omandatakse teadmisi majandusest, tööturust, maksundusest ning õpitakse tegema otsuseid rahatargalt ja vastutustundlikult. Sotsiaallainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelise mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaallainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa võrddõiguslikkuse, sh soolise võrddõiguslikkuse edendamisele. Valdkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks,

kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning märkab ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas. Õpilane omandab tõhusad oskused ja valmisoleku ühiskonnaellu sekkuda ja olla edukas elukestvas õppes ja tööturul.

1.4 Valdonnaülene lõiming, üldpädevuste areng ja läbivad teemad

1.4.1 Valdonnaülene lõiming

Sotsiaalvaldkonna ained toetavad kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut. Valdonnaüleselt toimub õppeainete eesmärgipärane lõimimine teistesse valdkondadesse kuuluvate õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine, mille tulemusena kujuneb õpilasel suutlikkus rakendada oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades, kujundada oma väärtushoiakuid ja -hinnanguid ning võimalus omandada ettekujutus ühiskonna kui terviku arengust. Seejuures on väga oluline süsteemne ja järjepidev koostöö aineõpetajate vahel.

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled- sotsiaalvaldkonna ained kujundavad õpilase oskust end selgelt, asjakohaselt, viisakalt ja korrektselt nii kõnes kui kirjas väljendada, soravalt erinevaid tekste lugeda ning loetut mõista. Õpilast juhatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima töö vormistamise ja õigekeelsusnõudeid. Tähtsustatakse õpilase oskust teksti kriitiliselt analüüsida, hinnata ja tagasisidestada ning teabe hankimisel eristada allikaid usaldusväärsuse ja faktipõhisuse pinnalt. Sotsiaalainete õppimise kaudu täiendatakse õpilase teadmisi intellektuaalse omandi kaitse, Eesti ja maailma kultuuride mitmekesisuse ning kultuurierinevuste aktsepteerimise osas ühiskonna rikastajatenä. Juhatakse tähelepanu erinevate suhtluskeskkondade reeglitele ning ühiskondlikule mitmekesisusele. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga mõisteid ja võõrkeeleoskust arendatakse ka lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.

Matemaatika- sotsiaalvaldkonna ained kujundavad õpilase järgmisi oskusi: ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); probleemi püstitamine ning lahendusstrateegiate leidmine, kavandamine ja rakendamine; lahenduste analüüsimine ning tulemuste tõesuse kontrollimine; loogiliselt arutlemine, põhjendamine ja tõestamine; matemaatilise käsitluse sotsiaalse, kultuurilise ning personaalse tähenduse mõistmine.

Loodusained- sotsiaalvaldkonna ained õpetavad õpilast mõistma looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju inimühiskonna arengule, heaolule ning loodusressursside jätkusuutlikkule kasutamisele. Aine käsitlus puudutab inimese arengut ja rahvastikuprotsesse; globaalse majanduse toimimist ja ressursse; ühiskonna säästlikku tarbimist ja üleilmastumist ning globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide märkamist ja mõistmist.

Tehnoloogia- sotsiaalvaldkondlike teemade kaudu kujundatakse õpilase oskust hinnata tehnoloogia rakendamise kaasnemaid võimalusi, riske ja ohte; rakendada efektiivselt nüüdisaegseid tehnoloogiaid ning eetilisel ja seadust järgides oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonda kujundada.

Ainevaldkond õpetab õpilast eesmärgipäraselt ja säästlikult tehnovahendeid kasutama järgides turvalise veebisuhtluse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

Kunstiained- sotsiaalvaldkondlike teemade kaudu käsitletakse Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste ajaloolist ja tänapäevast kultuuripärandit ning iluideaalide muutumist ajas. Muusikaliste, kunstiliste ja kirjanduslike teoste kaudu kujundatakse õpilase kõlbelist ja esteetilist arengut, väljendusoskust ning eneseteostusega seotud võimalusi. Olulist tähelepanu pööratakse ka Eesti rahvakultuuri ning traditsioonide püsima jäämisele (rahvalaulud, rahvapillid, rahvatants, käsitöö, rahvustoit, jms).

Liikumisõpetus- sotsiaalvaldkondlike teemade kaudu kujundatakse õpilaste oskust mõista ja väärtustada kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana. Tähtis on õpilaste teadlikkuse tõstmine tervisliku liikumise, toitumise, sportimise ning eluviiside osas. Aine keskendub õpilase vaimse, füüsilise, sotsiaalse ja emotsionaalse tasakaalustatuse kujundamisele läbi liikumisharjumuste arendamise ning positiivse minapildi loomise.

1.4.1.1 Õpitulemuste ja õppesisu lõiming Pärnu Kristliku Erakooli I ja II kooliastmes

Pärnu Kristlik Erakool on väärtuspõhine kool, lõimides õppe- ja kasvatustegevusse kooli kristlikust eripärast tulenevalt piibliõpetust, kristlikke väärtusi ning kogukonnaühisust. Pärnu Kristlik Erakool asub Pärnu kesklinnas Pärnu jõe vahetus läheduses, mis võimaldab õpitulemusteni jõudmiseks lõimida õppesisusse eri-otstarbelisi, eri-ilmelisi ja eri-eesmärgilisi õpitegevusi.

Õpilaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist toetatakse lähtuvalt erakooli:

- kristlikust eripärast ja kogukonnast;
- õppe- ja kasvatustöö eesmärkidest;
- kristlikest väärtustest ja väärtuskasvatusest;
- traditsioonidest ja tähtpäevadest;
- asukohast ja ümbritsevast keskkonnast;
- õpilaste huvidest ja vajadustest.

Sotsiaalvaldkonna õppeainete õppesisu ja õpitulemusi toetavad lõimitud õppetegevused:

- **Ainetunnid:** lisaõppematerjal ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvil; videod; liikumismängud ja muusikapalad; Kahoot, viktoriin, slaidiesitus; probleemülesannete lahendamine; arutelu ja vestlusring rühma- või paaristööna; õpilasesinduse kaasamine.
- **Väliõppetunnid:** Pärnu Iseseisvuse Väljak; Pärnu Linnavalitsus; Pärnu Immaanueli kogudus; Pärnu Vabakogudus; Jaansonirada; Pärnu rand; Pärnu Muul; Munamägi, Raja Ujula.
- **Õppekäigud:** Pärnu Uue Kunsti Muuseum; Koidula muuseum; Punase Tornimuse; Pärnu Loodusmaja; Pärnu Kesklinna Raamatukogu; teater Endla; kino Apollo; Pärnu Päästekomando.
- **Väljasõidud:** Raeküla Terviserada; Tolkuse raba; Nedremaa puisniit; Aruvälja lasteaia seikluspark; Valgeranna jalgrattamatk; Küti-Uuetoa Linnufarm, Rocca al Mare Vabaõhumuuseum; Eesti Panga muuseum.

- **Digivahendid:** interaktiivne klassitahvel; tahvelarvutid; nutiseadmed.
- **Õpiprojektid ja nädalateemad:** kooli ajaleht “PKE Uudised”; “Minu Eesti” joonistusvõistlus; “Minu lemmikloom”; projekt “Tervisekuu”; “Mina ja keskkond”; “Minu sugupuu”; “Eesti Vabariigi sünnipäev”; “Liiklus ja ohutus”; loovtöö “Ajalugu kõneleb”; loovtöö “Pärnu kultuur”; “Kooli sünnipäev”; jõulunäidend; kevadlaad.
- **Praktilised tööd:** loovtöö; uurimistöö; õppemängude koostamine ja meisterdamine; õppevideo valmistamine; infovoldikute, postrite kavandamine, valmistamine; klassiõhtu korraldamine; laada korraldamine; tähtpäeva korraldamine; koolistendi kavandamine ja kujundamine; koolipere koostööpäev; klassikalendri koostamine, valmistamine.
- **Koostöö vanematega:** Jõululaad, jõulupeo kavandamine; kevadlaad; Isadepäev, Emadepäev; Vanavanematepäev; projekt “Külalisõpetaja”; projekt “Tööle kaasa”; projekt “Minu pere”, projekt “Minu suguvõsa”; orienteerumisvõistlus “Tunne oma kodulinna”.
- **Koostöö kristlike kogudustega:** lastelaagrid, noorteüritused; Reedesed Noorteõhtud; Noorteansambel; Alfa kursus; kooli advendihommikud, projekt “Külalisõpetaja”, projekt “Pärnu kirikud”; loovtöö “Ajalugu kõneleb”, vabatahtlike kogukonnapraktika kogudustes.
- **Koostöö Pärnu linna omavalitsusega:** linna haridusosakond koolitused; “Minu Pärnu”-joonistusvõistlus; Õpetajate päev; Emakeelepäev- etteütus; Kahe silla jooks, Ilukirjapäev,- Pärnu linna konkurss; Pärnumaa Mudilaste laulu- ja tantsupidu.
- **Koostöö Pärnu linna kogukonnaga:** Pärnu linna ettevõtted; Tre- raadio, Aruvälja lasteaed, Pärnu Kaubamajakas.
- **Koostöö kristlike erakoolidega:** Eesti Kristlike Erakoolide Liitu kuuluvad erakoolid.
- **Koostöö Pärnu erakoolidega:** Pärnu Waldorfkool; Pärnu Vabakool; Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium.

1.4.2 Üldpädevuste arengu toetamine

Sotsiaalainete õppimine loob suurepärase eelduse lisaks valdkonnasiseste pädevuste arendamisele arendada ka ülejäänud Pärnu Kristliku Erakooli õppekava üldosas loetletud üldpädevusi. Õpilaste teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on vastutav roll õpetajal, kelle väärtushinnangud, hoiakud, suhtlemisstiil ja sotsiaalsed oskused loovad õppe- ja kasvatustööks sobiva õpikeskkonna.

Kultuuri- ja väärtuspädevus- pädevuse kujundamist toetavad erinevate rõhuasetuste kaudu kõik ainevaldkonna õppeained: ajalugu, inimeseõpetus ja ühiskonnaõpetus. Oskus hinnata ja väärtustada ajaloolist kultuuripärandit, mõista erinevate kõrgkultuuride tähtsust inimühiskondade kujundaja ning teadussaavutuste teerajajana on sotsiaalvaldkonna ainete olulisemaid õpieesmärke. Läbi kaasaegse ja ajaloolise kultuurilise mitmekesisuse tutvustamise süvendatakse õpilase lugupidavat suhtumist erinevatesse religioonidesse, maailmavaatelistesse tõekspidamistesse ja inimväärikusega seotud teemadesse. Õpilane õpib tunnetama end kultuurilise pärandi osana, mis on otseselt seotud tema rahvusliku identiteedi ja põlvkondade ülese enesemääratlusega.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus- pädevuse kujundamine taotleb õpilase suutlikkust mõista humanismi ja demokraatia põhimõtteid- õigusi ja vastutust iseenda elu kujundajana demokraatlikus kodanikuühiskonnas toimides. Tähtis on õpilase kaasatus, ettevõtlikkus ja aktiivsus, mis aitavad kaasa ühiskondlikult oluliste teemade mõtestamisele, võrdse kohtlemise printsiibist lähtumisele, soorollide erinevuste ja sarnasuste mõistmisele ning isiksuseks olemise väärtusele.

Enesemääratluspädevus- pädevuse kujundamise aluseks on õpilase suutlikkus iseennast mõista ja hinnata- tunnistada oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist iseendasse ja teistesse. Pädevuse kujundamine aitab õpilasel tõhusalt ja turvaliselt lahendada oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ning inimsuhetes tekkivaid probleeme. Enesemääratluspädevus tõhustab õpilase rahulolu iseenda ja kaasinimestega.

Õpipädevus- pädevuse kujundamist toetavad kõik õppeained. Oluline on õpilase metakognitiivsete oskuste arendamine ning ennast juhtiva õpilase kujundamine. Õpetaja rolliks on õpilasele õpioskuste meetodite tutvustamine, praktiseerimine ja kinnistamine. Efektiivsed ja tõhusad õpioskused kujunevad ka õpilase isiklike katsetuste, arengu ja loovuse käigus. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi planeerida, tõhustada, motiveerida ja tagasisidestada oma õppimisprotsessi ja õpitulemusi tervikuna.

Suhtluspädevus- kujuneb õpilasel kõigi valdkondade õppeaineid omandades- nii rühmatöös osaledes, vestlusingis arutledes, kui küsimusi esitades ja neile vastates. Tähtis on arendada õpilase oskust erinevates suhtlussituatsioonides end selgelt, arusaadavalt, viisakalt ja mõtestatult väljendada ning ilukirjandustekstide kaudu kujundada õpilase sõnalist ja mõttelist välendusrikkust. Pädevuse saavutamise oluliseks eelduseks on õpilase funktsionaalse lugemisoskuse arendamine ja sotsiaalne aktiivsus ning motiveeritus.

Matemaatika- loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus- pädevuse kujundamisel mängivad olulist rolli kõik sotsiaalvaldkonna ained, mis toetavad õpilase oskust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades. Õpilane oskab otsida teavet kaasates otsinguprotsessi erinevaid tehnoloogilisi vahendeid ning vormistada nõuetele vastavaid kirjalikke uurimistöid, kirjandeid, kokkuvõtteid ja slaidiesitlusi. Pädevuse kujundamine aitab õpilasel olla teabe ja allikakriitiline ning mõista teadusallikatele põhinevate faktide tõenduspõhisust.

Ettevõtlikkuspädevus- pädevuse kujundamist toetab eelkõige ühiskonnaõpetus, mis keskendub õpilase kaasatusele probleemidele lahenduste leidmisel. Õpilastes kujuneb oskus individuaalselt probleeme avada ning kontekstis vaadelda, samuti koostöös grupiga näidata üles algatusvõimet, ettevõtlikkust ja koostööoskust. Õpilane mõistab vastutuse seotust teo tagajärgedega ning on võimeline oma tegude eest vajadusel vastutust kandma. Tähtis on eesmärgipärasus ning saavutusele orienteeritus, välistades pingutusest loobumise ning motivatsiooni puudumise. Pädevuse kujundamise käigus õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, õpilase suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ning tegevuse tagajärgede prognoosile, mis on kooskõlas püstitatud eesmärkidega.

Digipädevus- pädevuse kujundamist toetab digivahendite kasutamisoskuse arendamine teabe otsimiseks, kogumiseks ja esitamiseks. Saadud teavet rakendatakse ühiskonna probleemide üle arutledes ja arvamust avaldades. Digitaalset sisu luuakse või koostatakse kooskõlas autoriõigustega ning osatakse kasutada digivahendeid individuaalses ja ühisloomes. Arendatakse õpilase teadlikkust kodanikuaktiivsuse väljendamise võimalustest erinevates suhtluskeskkondades ning oskust kasutada e-teenuseid. Suurendatakse teadlikkust digivahendite rakendamisega kaasneva võimalikest terviseriskidest ja interneti turvalisusega seotud ohtudest.

1.4.3 Läbivate teemade käsitlemine

Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas tähtsustatud valdkondi ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

Elukestev õpe ja karjääri plaanimine- kujundatakse õpilase iseseisva õppimise oskus, mis on oluline eeldus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Sotsiaalselt kaudu kujundatakse hoiakuid, mida vajatakse tulevases töö- ja hariduselus. Õpilastele tutvustatakse sotsiaalvaldkonnaga enim seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Erinevaid ameteid ja elukutseid tutvustades pööratakse tähelepanu töö iseloomule, töökeskkonnale, töötingimustele ning vajalikele teadmistele, oskustele ja isiksuseomadustele. Õpilast suunatakse analüüsima oma isiklikke võimeid, iseloomuomadusi, oskusi ja väärtusi ning seostama neid tulevase haridustee ja tööelu valikutega.

Keskkond ja jätkusuutlik areng- toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ning inimarenguga seotud küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust. Õpilast suunatakse analüüsima oma igapäevaelu ja tarbimise mõju keskkonnale ning otsima võimalusi oma ökoloogilise jalajälje vähendamiseks ja tarbimisharjumuste muutmiseks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus- toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohalikku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.

Kultuuriline identiteet- toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumise laadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noortejms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab rahvuskultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.

Teabekeskond- toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.

Tehnoloogia ja innovatsioon- toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Tervis ja ohutus- toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma tennast ja teisi säästvalt ning kujundama elutervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus- toetatakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes väärtustab iseennast ja teisi; mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtushoiakuid ning kõlbluspõhimõtteid; järgib neid koolis ja väljaspool kooli; ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse ning vajadusel sekkub olukorra lahendamisse oma võimaluste piires.

1.5 Õppe kavandamine ja korraldamine

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuses rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingut valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;
- 6) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja olukordadega, seostatakse oskusi igapäevaelu ja jätkuõpingutega.

1.6 Hindamine

Hindamine on õppeprotsessi osa, mille kaudu toetatakse õpilase õppimist, motivatsiooni ja arengut. Hindamisel saadakse ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning toetatakse selle kaudu õpilase kujunemist positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnanguga ennastjuhtivaks õppijaks.

Õpetaja tutvustab õppeaasta algul õpilastele hindamispõhimõtteid, hindamisvahendeid ja hindamise kriteeriumeid. Ainealaste teadmiste ja oskuste kõrval antakse õpilasele tagasisidet ka üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemisele antakse tagasisidet suunavate ning toetavate sõnaliste hinnangute abil. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida esitatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnetena. Diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, hoiakud, ainealased väärarusaamad ja spetsiifilised õpiraskused, et kavandada järgnevat õppimist ja õpetamist.

Õppeprotsessi käigus rakendatakse I ja II kooliastmes **kujundavat hindamist**, millele lisandub alates teisest klassist **numbriline hindamine**. Kujundava hindamise käigus antakse õpilasele suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevuste ja arenguvõimaluste kohta. Arvestuslik kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Poolaasta ja õppeaasta kokkuvõttev hinne kujuneb õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

Esimeses klassis on kujundava hindamise kokkuvõtivate märkidena (arvestuslike tööde ja poolaastahinnetena) kasutusel tähed A, B, C ja X, kus A tähistab suurepärast õpitulemust, B head õpitulemust, C rahuldavat õpitulemust ja X nõutud õpitulemuste mittesaavutamist. Tähemärke A, B, C ja X kasutatakse õpilase õpitulemuste tagasisidestajatena ainult esimeses klassis.

Pärnu Kristliku Erakooli numbriline hindamine lähtub nelja palli süsteemist: hinne “5” tähistab suurepärast õpitulemust; hinne “4” head õpitulemust; hinne “3” rahuldavat õpitulemust ja hinne “2” mitterahuldavat õpitulemust.

Õpilasi teavitatakse hinnatavatest arvustuslikest töödest (test) ette vähemalt viis tööpäeva õpilaspäeviku ja E-kooli vahendusel. Õpilasel on jooksva poolaasta vältel võimalus kokkuleppel õpetajaga korduvalt järelvastata või parandada õppeprotsessi ja arvestuslike tööde hindeid (v.a hinnet “5”). Tegemata või esitamata tööde järelvastamine või esitamine toimub peale tunde õpiabi tunni ajal.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Erineva keerukusastmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutatakse mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub püstitatud õppeeesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanust, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi ning nende seostamise oskust. Õpilase hoiakuid ja väärtushinnanguid mõõdetakse ja tagasisidestatakse vaatluse, õpilase antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel.

Ajaloos hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi tähtsamate ajaloosündmuste ja -nähtuste analüüsi nõudvate ülesannete kaudu. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle tõlgendamist ja võrdlemist, kommenteerimist ning usaldusväärsuse üle otsustamist. Arutluse puhul hinnatakse kirjutise vastavust teemale, ajastu- ja teemakohaste faktide teadmist, võrdlemist, seoste loomist ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud argumentide toel.

Ühiskonnaõpetuses hinnatakse arutlusoskust, erinevate allikate, sh õigustekstide tõlgendamist ja analüüsi, ühiskondlike probleemide analüüsi ja oma seisukoha kujundamise ning selle põhjendamise oskust; aga ka kodanikuvalmidust ja -vastutust ühistegevuses osalemise, ühiskonnaliikmele kohustuslike toimingute, sh vajalike dokumentide täitmise oskuse jt eakohaste ülesannete kaudu. Väitluses hinnatakse oskust kuulata aktiivselt teise poole väiteid ning oskust esitatud väidetele tõenduspõhiste argumentidega vastata.

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest, hindamise nõuded ja korraldus, sh mittenumbrilise hindamise kasutamine ja mujal õpitu arvestamine täpsustatakse kooli õppekavas.

1.7 Õppekeskkond ja õppe diferentseerimine

Pärnu Kristliku Erakool prioriteediks on turvalise- õppimist ja õpetamist soodustava õppekeskkonna kujundamine kõigile erakooli õpilastele ja õpetajatele. Õpilast toetava õppekeskkonna kujundamise aluseks on kooli õppekava üldosas sätestatud vaimse, füüsilise, sotsiaalse ja emotsionaalse õppekeskkonna kujundamise põhimõtted. Soodustamaks positiivset suhtumist õppimisse, luuakse õpilastele sotsiaalvaldkonna ainete õpetamisel õppimist väärtustav õpikeskkond, kus iga õpilane saaks maksimaalselt areneda, arvestades tema individuaalsust, potentsiaali, oskusi ja huve. Pärnu Kristlikus Erakoolis toimub õppetegevus väikeklassides maksimaalselt 14 õpilast.

Õpilastes arendatakse uskumust, et oma võimekuse arendamiseks tuleb pingutada ning ebaõnnestumise korral peab rohkem harjutama või kasutama teistsuguseid strateegiaid. Oluline on suunata õpilasi mõtlema teadmiste suhtelisuse üle, et õpilased teadvustaksid õppimist kui teadmiste konstrueerimist, mitte kui faktide päheõppimist.

Vaimselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt toetavale õppekeskkonnale on omane:

- vastastikune lugupidamine, üksteise aktsepteerimine ja abivalmidus;
- ühised selged eesmärgid, kus nii õpetaja kui ka õpilased teavad, miks ning millisel eesmärgil midagi tehakse, ja on motiveeritud nende eesmärkide saavutamiseks;
- erinevate seisukohtade aktsepteerimine- rühmaarutelu lähtudes allikatest, tõenduspõhistest faktidest ning demokraatliku ühiskonna aluspõhimõtetest;
- toetav ja turvaline õpikliima, kus nii õpetajal kui ka õpilastel on lubatud katsetada, eksida ja oma vigu tunnistada; tunnustatakse ideede ja arvamuste paljususe eest;
- turvaline õpikeskkond innovaatiliste digitaalsete õppevahendite ja- materjalidega;
- jagatud vastutus, st õpetaja vastutab keskkonna ja õpitingimuste loomise eest ja õpilased õppimise ning õpitulemuste eest.

Pärnu Kristlikus Erakoolis korraldatakse inimeseõpetuse, ajaloo ja ühiskonnaõpetuse õpet võimalusel ja vajadusel ka väljaspool kooliruumi. Koolihoone asukohast tingituna on õppetöö mitmekesistamiseks mitmeid võimalusi: Pärnu Muuseum, Punase Torni muuseum; Kesklinna Raamatukogu; Koidula Muuseum, Loodusmaja; Endla Teater; Pärnu Uue Kunsti Muuseum.

Kooli kristlikust eripärast tulenevalt teeb Pärnu Kristlik Erakool tihedat koostööd õppekeskkonna rikastamisel ka Pärnu linna kristlike kogudustega.

Kool võimaldab viia õpet läbi ruumis, kus on:

- mööbli ümberpaigutamise võimalus liikumist eeldavateks tegevusteks nagu rühmatööd, dramatiseeringud, rolli- ja õppemängud;
- internetiühendus nii õpetajal kui ka õpilastel, digitehnoloogia ning audiovisuaalsete esitluste ja videoühenduse kasutamise võimalused.

Kool võimaldab:

- korraldada õpet väljaspool klassiruumi, nt mäluasutuses või ametiasutuses;
- kasutada ainekava eesmärgi toetavaid õppematerjale ja -vahendeid;
- õppekäike ja kohtumisi erinevate valdkondade esindajatega. Internetiühendusega arvutid, kus on võimalik kasutada tabelarvutus- ja geomeetriaprogramme ning erinevaid tagasiside ja testi keskkondi.

II Ainekava INIMESEÕPETUS

2.1 Õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides ennast tundma, vastutustundlikult oma suhteid kujundama, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane.

Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õppekeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamusalalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.

Õppetegevused muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamatest keerukamateks ning õpitavat käsitletakse igapäevaeluga seondvalt- olulisel kohal aktiivõppemeetodid.

Inimeseõpetuse I kooliastme teemad ja õpitulemused lähtuvad õpilase minast (huvid, omadused jms) ja tema eluga kõige lähemalt seotud igapäevaelu teemadest nagu suhted pere ja sõpradega, tervis, käitumishormid jms. Eesmärgiks on, et laps oskab märgata, mõista ja selgitada enda ja tema eluga otseselt seotud küsimusi. I kooliastme inimeseõpetuses käsitletakse ka ühiskonnaõpetuse teemasid nagu Eesti Vabariik, kodukoht, reeglid, õigused ja kohustused lapse seisukohalt jms.

Inimeseõpetuse II kooliaste laiendab mina-käsitlust ning keskendub eakaaslaste mõju teemadele, mis selles vanuseastmes oluliseks muutuvad. Arendatakse varasemast põhjalikumalt sotsiaalseid oskusi, sh kehtestavat käitumist uimastite vm riskikäitumisega seotud olukordades. Eneseteadvuse ja iseseisvuse tõusuga muutuvad olulisteks ka tervise ning tervislike valikute teemad, näiteks toitumine, kehaline aktiivsus jms.

2.2 Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I kooliaste	II kooliaste
○ Näitab Eesti Vabariigi ja oma kodukoha asukohta kaardil, tunneb Eesti ja kodukoha sümbolikat, olulisi inimesi ja paiku.	○ Teab, et ühiskond mõjutab inimest tervikuna, sealhulgas ka tervisekäitumist ja suhtlemist.
○ Väärtustab enda ja kaaslaste huvisid ning positiivset suhtumist iseendasse.	○ Väärtustab inimeste positiivseid omadusi ning positiivset mõtlemist, mõistab inimeste individuaalseid erinevusi ja on erinevuste suhtes salliv.
○ Mõistab õppimise tähtsust igapäevaelus hakkama saamisel ja tuleviku kavandamisel.	○ Mõistab, et murdeea arengutempo on erinev, aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja keha eest hoolitsemise vajalikkust.

I kooliaste	II kooliaste
○ Teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused.	○ On loov ja ettevõtlik.
○ Mõistab üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust.	○ On iseseisev otsustaja, seostab otsuseid tagajärgedega. Teab, et „ei“ ütlemine on võimalus seista oma õiguste eest.
○ Tunneb liiklusreegleid.	○ Kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust, vastutustunnet, üksteise abistamist, sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikatenä.
○ Teab erinevaid teabeallikaid, oskab leida infot ja teab, mille põhjal hinnata infoallikate usaldusväärsust	○ Teab, millest suhtlemine koosneb, mõistab avatud suhtlemise eeliseid ja ohtusid ning järgib turvalise suhtlemise reegleid.
○ Märkab inimeste erinevaid omadusi ja arvamusi.	○ Mõistab, et konfliktid on osa elust, teab konfliktide võimalikke põhjusi ja tõhusaid lahendusviise, mõistab erinevate käitumisviiside tagajärge.
○ Mõistab sõpruse ja koostöö väärtust ning üksteise eest hoolitsemise ja abistamise vajadust.	○ Teab probleemide erinevaid lahendusviise ning mõistab koostegutsemise väärtust.
○ Mõistab sõpruse ja koostöö väärtust ning üksteise eest hoolitsemise ja abistamise vajadust.	○ Mõistab meediast tulenevaid ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest.
○ Teab eesti rahvakombeid ja mõistab enda rolli kommete ja tavade hoidja ja kandjana	○ Mõistab autoriõiguste järgimise vajalikkust.
○ Suhtub sallivalt Eestis elavate inimeste keelelistesse ja kultuurilistesse erinevustesse.	○ Teab, kuidas leida usaldusväärseid terviseinfo allikaid, ja teab, kust terviseprobleemi korral abi küsida.
○ Oskab oma tervist hoida	○ Väärtustab tervist, tervislikku eluviisi ja keskkonda ning mõistab eluviisi ja keskkonna mõju tervisele.
○ Teab tervist ohustavaid tegureid, tunneb ära ja oskab hoiduda või keelduda tervist ohustavatest olukordadest	○ Teab, mis on riskikäitumine, teab riskikäitumist ennetavaid ja soodustavaid tegureid ja riskikäitumise mõju inimese tervisele. Mõistab enda valikute tagajärge.
○ Oskab planeerida oma tegevusi ja väärtustab aktiivset vaba aja veetmist	○ Mõistab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske, väärtustab tervislikku elu uimastiteta ja teeb tervislikke valikuid.
○ Oskab kasutada lihtsamaid esmaabivõtteid ja kutsuda vajaduse korral abi.	
○ Teab raha teenimise, hoidmise ja kasutamise võimalusi, käitub teadliku ja säästliku tarbijana.	
○ Mõistab keskkonna hoidmise tähtsust ja enda võimalusi selles.	

2.3 I kooliastme õpitulemused

I kooliastmes käsitletakse järgmisi teemasid: mina, mina ja teised, mina ja tervis, mina ja minu pere, mina ja Eesti, mina: aeg ja asjad ning mina: teave ja asjad. **Õpilane:**

- 1) leiab kaardilt Eesti ja kodukoha;
- 2) tunneb ära, kirjeldab ja kujutab kodukoha ja Eesti Vabariigi sümbolikat;
- 3) nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja sünnipäeva;
- 4) teab, kes on Eesti Vabariigi president;
- 5) teab ja tutvustab oma kodukoha olulisi inimesi ja paiku;
- 6) kirjeldab enda huvisid ja tegevusi;
- 7) põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda;
- 8) toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus hakkama saada;
- 9) sõnastab enda õppimise eesmärged ja seostab neid enda huvidega;
- 10) seostab igapäevavalikuid tuleviku eesmärkidega;
- 11) nimetab inimeste õigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi;
- 12) kirjeldab enda ja pereliikmete ülesandeid kodus, toob näiteid üksteise abistamisest ja pereliikmetega arvestamisest;
- 13) toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas;
- 14) toob näiteid käitumisharjumistest ja seadustest, mida tal tuleb järgida;
- 15) põhjendab käitumisharjumiste ja seaduste järgimise vajalikkust;
- 16) demonstreerib õpitu olulisust üldtunnustatud käitumisharjumiste ja seaduste täitmist;
- 17) tunneb liikluses turvalisust tagavaid märke ja tähistusi;
- 18) kirjeldab ja demonstreerib turvalisust tagavate liiklusreeglite järgimist;
- 19) märkab liiklusohutuse kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning pakub lahendusi turvalisuse tagamiseks;
- 20) loetleb erinevaid teabeallikaid;
- 21) leiab infot erinevatest allikatest;
- 22) võrdleb erinevaid teabeallikaid usaldusväärsuse ja teabe sisu väärtuse poolest;
- 23) kirjeldab meediaga, sealhulgas sotsiaalmeediaga seotud võimalusi ja ohte;
- 24) selgitab ja demonstreerib kokkulepitud reeglite järgimist digivahendite abil teabe otsimisel;
- 25) teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi;
- 26) selgitab sõpruse, koostöö, üksteise eest hoolitsemise ja üksteise abistamise vajalikkust;
- 27) teab, et vägivaldal on eri vormid;
- 28) selgitab, mida vägivaldne käitumine võib endaga kaasa tuua;
- 29) teab abi saamise võimalusi inimväärlikult alandava käitumise puhul, sh kiusamine ja vägivald;
- 30) demonstreerib õpitu olulisust abi saamise ja abistamise võimalusi vägivalda korral;
- 31) võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt;
- 32) selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja;

- 33) toob näiteid oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest;
- 34) nimetab mõningaid haiguste tunnuseid;
- 35) toob näited tervist hoidvast käitumisest (hügieen, karastamine, mitmekesine toit, uni ja puhkus ning kehaline aktiivsus) ja selgitab tervist hoidva käitumise vajalikkust;
- 36) toob näiteid terviseriskidest ja teab kuidas püsida terve;
- 37) planeerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult;
- 38) selgitab ja demonstreerib õpituatsioonis esmaabi võimalusi, nt haav, kukkumine, ninaverejooks, põletus, putukapiste;
- 39) teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi;
- 40) teab, mis on raha teenimine, säästmine, kasutamine ja laenamine;
- 41) hoiab keskkonda, selgitab keskkonna hoidmise võimalusi, nt jäätmete vähendamine ja sorteerimine, vee ja energia tarbimine.

2. klassi lõpetaja õpitulemused:

Teema: MINA

Põhimõisted: Mina. Oma tugevuste (sh tunnused, omadused ja tegevused) väljatoomine. Positiivne suhtumine endasse ja teisesse. Kehalised muutused ja austus erinevate kehade ja sugude suhtes. Minu erinevused ja sarnasused teistega. Sallivus.

Õppesisu: Rühmaarutelu ja vastavateemaline lisalugemine. Paaristöö, arutelu väikestes rühmades; enesehindamine. Mõttekaart. Loovtöö: pilt iseendast. Õppemängud ja liikumismängud. Teemakohased õlesanded ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvlil. Tööleht: “Mina ja minu oskused”. Välitund Jaansonil rajal, inimeste jälgimine ja positiivne kirjeldamine.

Lõiming: Eesti keel: raamatutegelase iseloomustamine. Matemaatika: oma tegevuste paremusjärjestamine. Kunstiõpetus: iseenda joonistamine. Piiblilugu: Inimese väärtus Jumala loomina. Video, arutelu, tööleht, lastelaul.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Kirjeldab enda huvisid ja tegevusi. ○ põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda. ○ Teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi.	○ Väärtustab enda ja kaaslaste huvisid ning positiivset suhtumist iseendasse.

Teema: MINA JA TERVIS

Põhimõisted: Tervis. Tervise eest hoolitsemine. Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, kehaline aktiivsus. Keha eest hoolitsemine. Terve ja haige inimene. Abi saamise võimalused. Vajadusel abi kutsumine.

Õppesisu: Teemakohane paaris- või rühmaarutelu. Juhtumi analüüs, dramatiseering, rollimäng. Multifilm. Õppemängud, liikumismängud. Lisaülesanded ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvil. Projekt “Tööle kaasa (vanemate töökohtade külastamine: proviisor, sporditreener jt). Spordipäev Pärnu Munamäel. Projekt “Külalisõpetaja” (kooliõde). Rühmatöö: plakat “Tervislik toitumine”. Rühmaarutelu: nutisõltuvus. Paaristöö: dialoog, hädaabinumbrile helistamine. Välitund: Päästekomando külastamine. Õppekäik: Endla teatrisse, Apollo kinno, Pärnu spordihalli. Praktiline töö: hammaste harjamise tehnika. Välitund: Jaanson rajal, Pärnu Munamäel, kesklinna uisiväljakul.

Lõiming: Eesti keel: teemakohase teksti lugemine, küsimustele vastamine, arutelu. Matemaatika: teemakohased tekstülesanded. Loodusõpetus: toidupüramiid. Tööõpetus: klassiruumi seinale toidupüramiidi rühmatööna valmistamine (kollaaži meisterdamine). Muusika: teemakohased laulud ja liikumismängud. Kehaline kasvatus: arutelu liikumise olulisusest. Piiblitugu: Jumala Sõna kui terviseallikas, arutelu, tööleht.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Toob näited tervist hoidvast käitumisest (hügieen, karastamine, mitmekesine toit, uni ja puhkus ning kehaline aktiivsus) ja selgitab tervist hoidva käitumise vajalikkust. ○ Nimetab mõningaid haiguste tunnuseid. ○ Teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi.	○ Oskab oma tervist hoida.

Teema: MINA JA MINU PERE

Põhimõisted: Kodu. Erinevad pered. Pereliikmete tegevus ja rollid. Hoolitsemine, abistamine, kaasamine ja pereliikmetega arvestamine. Vastutus, õigused ja kohustused peres, koolis ja lähiümbruses.

Õppesisu: Teemakeskne rühmaarutelu. Rollimäng, video, multifilm. Õpilastega filosoferimine: minu õigused ja kohustused. Projekt “Minu pere”. Projekt “Minu pereliikmed” powerpoint esitlus interaktiivsel klassitahvil. Tööleht: minu pere ja muud loomad. Paaristöö: pinginaabrile oma perekonna iseloomustamine (välimus, iseloo, amet, hovid). Projekt “Tööle kaasa”. Rollimäng: “Kui ma oleksin lapsevanem...”

Lõiming: Eesti keel: teemakohane luuletus, jutuke, teos. Muusika: teemakohased laulud, ise laulusõnade loomine. Loetud raamatu tutvustamine, minategelasega sarnasuste ja erinevuste

väljatoomine. Kunstiõpetus: plakatil pere kujutamine, klassinäitus. Piibliõpetus: Viies käsk “Austa oma isa ja ema”.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Kirjeldab enda ja pereliikmete ülesandeid kodus, toob näiteid üksteise abistamisest ja pereliikmetega arvestamisest. ○ Toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas.	○ Mõistab sõpruse ja koostöö väärtust ning üksteise eest hoolitsemise ja abistamise vajadust.

Teema: MINA JA EESTI

Põhimõisted: Eestimaa ja kodukoht. Eesti pealinn. Eesti Vabariigi sünnipäev. Eesti president. Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid. Oma kodukoha olulised paigad ja inimesed. Eesti rahvakombed ja tavad minevikus ja tänapäeval. Kodukoha inimeste tavad ja kombed. Oma klassi tavad. Sallivus erinevustesse. Õpilase roll tavade ja kommete hoidja ja kandjana.

Õppesisu: Eesti Vabariigi sünnipäev. Rühmaarutelu. Eesti teemalised luuletused. Multifilm, õppevideo interaktiivsel klassitahvlil. Tööleht: Eesti sümboolikaga, värvimine. Välitund: Pärnu Iseseisvusväljakul, Eesti Vabariigi väljakuulutamise deklaratsiooni ettelugemine nn Endla rõdul. Interaktiivsel klassitahvik Eestiteemaline viktoriin, Kahoot, Kuldvillak. Praktiline töö: mardipäeva maski meisterdamine, kadripäevaks riietumine.

Lõiming: Kunstiõpetus: joonistus “Minu Eesti”. Muusika: Eesti Hümn. Tööõpetus: loodusematerjalidest Eesti maastiku kujutamine. Tööõpetus: Mardipäev ja kadripäev 100 aasta pärast- pildi joonistamine. Loodusõpetus: looduslikest materjalidest Eestile sünnipäevakaardi meisterdamine. Piiblilugu: Jeesuse sünnimaa ja Eestimaa võrdlemine (loodus, kombed, traditsioonid).

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Leiab kaardilt Eesti ja kodukoha. ○ Nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja sünnipäeva. ○ Teab, kes on Eesti Vabariigi president. ○ Tunneb ära, kirjeldab ja kujutab kodukoha ja Eesti Vabariigi sümboolikat. ○ Teab ja tutvustab oma kodukoha olulisi inimesi ja paiku. ○ Võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt. ○ Toob näiteid oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest. ○ Selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja.	○ Näitab Eesti Vabariigi ja oma kodukoha asukohta kaardil, tunneb Eesti ja kodukoha sümboolikat, olulisi inimesi ja paiku. ○ Teab eesti rahvakombeid ja mõistab enda rolli kommete ja tavade hoidja ja kandjana. ○ Suhtub sallivalt Eestis elavate inimeste keelelistesse ja kultuurilistesse erinevustesse

Teema: MINA: AEG JA ASJAD

Põhimõisted: Mina: aeg ja aja planeerimine. Mina ja asjade väärtus teiste väärtuste seas. Erinevad meeled oma õpitegevuse ja vaba aja tegevuse kavandamisel. Oma õpitegevuse eesmärkide seos oma huvide ja võimetega. Oma igapäevaelikute seos oma tuleviku eesmärkidega.

Õppesisu: Teemakohane arutelu. Kirjatöö: “Kelleks tahan suurena saada?”. Individuaaltöö “Minu päevakava”. Loovtöö: “Minu elu piltides” powerpoint esitlus interaktiivsel klassitahvil. Loovtöö “Kui minu ema/ isa olid väikesed” (vanemate lõbusa lapsepõlvejuhtumi klassikaaslastele jutustamine). Projekt “Vanaaja kool” väljasõit Palamuse Muuseumisse. Multifilm. Arutelu: kuidas möödub aeg?.

Lõiming: Eesti keel: teemakohase teksti või raamatu lugemine, jutustamine. Teemakohane etteütetus. Matemaatika: kell, kalender, aeg. Kunstiõpetus: joonistus “Minu väärtuslikud asjad”. Loodusõpetus: meeltega kogetav maailm minu ümber. Piiblilugu: kes või mis on väärtuslik. Kehaline kasvatus: aja mõõtmine stopperiga, jooksmisharjutused, liikumis- ja õppemängud kiiruse peale.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Planeerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult. ○ Toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus hakkama saada. ○ Sõnastab enda õppimise eesmärgid ja seostab neid enda huvidega. ○ Seostab igapäevaelikuid tuleviku eesmärkidega	○ Oskab planeerida oma tegevusi ja väärtustab aktiivset vaba aja veetmist ○ Mõistab õppimise tähtsust igapäevaelus hakkama saamisel ja tuleviku kavandamisel

3. klassi lõpetaja õpitulemused:

Teema: MINA

Põhimõisted: Mina. Igaühe väärtuslikkus. Positiivne suhtumine endasse. Inimeste erinevused: bioloogiline ja sotsiaalne. Sallivus. Inimeste õigused ja kohustused. Vastutus. Laste õigused ja kohustused: peres, koolis, lähikonnas.

Õppesisu: Rühmaarutelu, paaristöö. Lisamaterjal ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvil. Mõistekaart: iga inimese väärtuslikkus. Esitlus: minu kohustused. Praktiline töö: plakat “Salliv Eesti”. Teemakohased videod, õppematerjalid, lastesaated. Õppekäik raamatukogusse.

Lõiming: Eesti keel: mõtte- ja tunnetusprotsesside kujundamine funktsionaalse lugemisoskuse arendamise kaudu. Matemaatika: probleemülesannete lahendamine, tekstülesanded. Kunsti- ja tööõpetus: kaasõpilaste tööde positiivne ja julgustav tagasisidestamine. Piiblilugu: Täheandmissõna kadunud lambast.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda. ○ Teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi. ○ Nimetab inimeste õigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi. ○ Toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas.	○ Märkab inimeste erinevaid omadusi ja arvamusi. ○ Suhtub sallivalt Eestis elavate inimeste keelelistesse ja kultuurilistesse erinevustesse. ○ Teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused.

Teema: MINA JA TERVIS

Põhimõisted: Vaimne, füüsiline ja sotsiaalne tervis. Tervislik eluviis. Terviseriskid. Hoidumine tervist ohustavatest olukordadest. Esmaabi. Abi saamise võimalused.

Õppesisu: Rühma- ja paarisarutelu. Tööleht: “Minu tervis”. Projekt “Külastisõpetaja” (kooliõde, lapsevanem, koguduse pastor). Projekt: “Päästeameti ohutuskoolitus” koolis ja päästekomandos. Teemakohased videod ja õppematerjalid. Lühijutu kirjutamine. “Ma olen õnnelik, sest...”. Rollimängud, dialoogid. Multifilm. Paaristöö: probleemülesande lahendamine. Praktiline töö: plakat “Tervislik toitumine”. Rollimängud: hädaabinumbri helistamine, ohusituatsioonis käitumine. Spordipäev Pärnu Munamäel või Jaansonirajal. Projekt: Kahe Silla Jooks- linna poolt korraldatav jooksvõistlus. Arutelu: Minu huviringid.

Lõiming: Eesti keel: teemakohased tekstid, küsimustele vastamine, arutelu. Kehaline kasvatus: nädalateema “Terves kehas terve vaim”. Rühmatöö: hügieen. Loodusõpetus: tervislikud puu- ja juurviljad. Loodushoid.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Toob näiteid terviseriskidest ja teab kuidas püsida terve. ○ Selgitab ja demonstreerib õpisituatsioonis esmaabi võimalusi, nt haav, kukkumine, ninaverejooks, põletus, putukapiste. ○ Teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi.	○ Oskab oma tervist hoida. ○ Teab tervist ohustavaid tegureid, tunneb ära ja oskab hoiduda või keelduda tervist ohustavatest olukordadest. ○ Oskab kasutada lihtsamaid esmaabivõtteid ja kutsuda vajaduse korral abi.

Teema: MINA JA TEISED

Põhimõisted: Reeglid ja käitumisnormid. Seadused. Üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste järgimine. Käitumisnormide ja seaduste järgimine koolis ja lähiümbruses. Liiklusreeglid. Liiklusreeglite järgimine. Turvaline käitumine liikluses koduteel ja koduümbruses. Vägivald ja selle erinevad vormid. Vägivaldse käitumise negatiivsed tagajärjed. Abi saamise võimalused

koolikiusamise ja teiste vägivaldse käitumise ilmingute korral. Sõprus ja sõpruse hoidmine. Koostöö vajalikkus. Hoolitsemine ja abistamine ning prosotsiaalse käitumise väärtustamine. Heategemine ja heategvus.

Õppesisu: Rühmatöö: klassireeglid. Loovtöö: Minu sõber. Teemakohased rühmaarutelud. Välitund: liiklusreeglid ja- käitumine kooli ümbruses. Külalisõpetaja: noorsoopolitseinik. Praktiline töö: infovoldik “Ohutu liiklemise meelespea”. Projekt: “Kiusamisvaba kool”. Teemakohased õppevideod interaktiivsel klassitahvlil. Loovtöö: “Minu sõber” powerpoint esitlus. Paaristöö: sõbrale abikirja kirjutamine. Teemakohased multifilmid, videod. Rollimängud, dramatiseeringud, juhtumianalüüsid. Külalisõpetaja: psühholoog, sotsiaalpedagoog, lastekaitse töötaja.

Lõiming: Eesti keel: teemakohased tekstid, arutelud, töölehed, ristsõna. Loetud raamatu tutvustamine, küsimustele vastamine. Muusika: teemakohased laulud, liikumistegevused. Kehaline kasvatus: ohutu koolitee. Kunsti- ja tööõpetus: klassistendile plakat “Meie klassireeglid” kujundamine. Sõbrapäevaks kaardi meisterdamine. Piiblitugu: Vana Testament Õpetussõnad.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Toob näiteid käitumisnormidest ja seadustest, mida tal tuleb järgida. ○ Põhjendab käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust. ○ Demonstreerib õpituatsioonis üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste täitmist. ○ Tunneb liikluses turvalisust tagavaid märke ja tähisteid. ○ Kirjeldab ja demonstreerib turvalisust tagavate liiklusreeglite järgimist. ○ Märkab liiklusohutikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning pakub lahendusi turvalisuse tagamiseks. ○ Teab, et vägivald on eri vormid: selgitab, mida vägivaldne käitumine võib endaga kaasa tuua. ○ Teab abi saamise võimalusi inimväärikust alandava käitumise puhul, sh kiusamine ja vägivald; demonstreerib õpituatsioonis abi saamise ja abistamise võimalusi vägivalda korra. ○ Selgitab sõpruse, koostöö, üksteise eest hoolitsemise ja üksteise abistamise vajalikkust.	○ Mõistab üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust. ○ Tunneb liiklusreegleid. ○ Teab, mis on vägivald. Mõistab, et vägivald ei ole lubatud ja oskab vajaduse korral abi leida. ○ Mõistab sõpruse ja koostöö väärtust ning üksteise eest hoolitsemise ja abistamise vajadust.

Teema: MINA: TEAVE JA ASJAD

Põhimõisted: Teave. Erinevad teabeallikad. Teabeallikate kasutamine. Teabeallikate usaldusväärsus. Meedia kasutusvõimalused ja ohud. Turvaline meediavahendite kasutamine. Raha. Raha teenimine, kasutamine ja laenamine. Vastutus. Oma kulutuste plaanimine. Keskkonna hoidmise võimalused säästlikul tarbimisel. Enda võimalused keskkonna hoidmisel lähiümbruses.

Õppesisu: Rühma- ja paarisarutelu., erinevad teabeallikad. Praktiline töö: infovoldik “Ohud internetis”. Õppevideod ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvlil. Teemakohased multifilmid ja

videod. Projekt: “Minu prügi” jäätmete sorteerimine klassiruumis. Loovtöö: Minu taskuraha, esitlus. Rühmaarutelu: säästlik tarbimine. Praktiline töö: kodus oma toa koristamine, enne ja pärast fotod, esitlus. Projekt: koostööpäevak vanematega “Koolimaja puhtaks”. Õppekäik: TRE-raadiosse. Eesti Energia [prügimäng](#).

Lõiming: Töö- ja kunstiõpetus: jäätmete sorteerimisnõude meisterdamine. Praktiline töö: jäätmete korduvkasutamine, meisterdamine. Loodusõpetus: õppevideo. Projekt: “Kooliümbrus korda”, välitund. Eesti keel: teemakohased tekstid, etteütlu, arutelu. Kehaline kasvatus: välitund Pärnu rannas. Matemaatika: teemakohased probleemülesanded.

2.4 II kooliastme õpitulemused

II kooliastmes käsitletakse tervise ja suhtlemise teemasid, sealhulgas murdeiga ja kehalised muutused, turvalisus ja riskikäitumine, haigused ja esmaabi, konfliktid ja probleemilahendus, positiivne mõtlemine. **Õpilane:**

- 1) teab, et meedia saab mõjutada inimeste tervisekäitumist, toob näiteid;
- 2) toob näiteid, kuidas meedia abil saab suurendada inimeste kehalist aktiivsust;
- 3) toob näiteid, kuidas eelarvamused mõjutavad igapäevasuhtlust;
- 4) selgitab, kuidas enesehinnang kujuneb;
- 5) toob näiteid enda positiivsete omaduste kohta;
- 6) selgitab enda erinevate omaduste arendamise võimalusi;
- 7) nimetab murdeas toimuvaid füüsilisi ja emotsionaalseid muutusi;
- 8) toob esile arengulisi individuaalseid erinevusi, mõistab inimeste erivajadusi;
- 9) toob näiteid erinevast arengutempost murdeas;
- 10) selgitab keha eest hoolitsemise vajalikkust;
- 11) mõistab oma võimalusi algatada ettevõtmisi ja toob näiteid ettevõtlikust tegutsemisest;
- 12) seostab ettevõtlikkust tulevase tööeluga;
- 13) näeb ühe probleemi lahendamise erinevaid võimalusi;
- 14) kirjeldab, kuidas kaaslased võivad mõjutada otsustamist;
- 15) toob näiteid, milliste tagajärgedeni võivad erinevad otsused viia;
- 16) teab, et tal on õigus öelda „ei“, ja demonstreerib õpituatsioonis „ei“ ütlemist oma tervise kaitsel ja õiguste eest seismisel;
- 17) toob näiteid hoolivast, ausast, õiglasest ja vastutustundlikust käitumisest;
- 18) demonstreerib õpituatsioonis sotsiaalsete oskuste tõhusat kasutamist;
- 19) kirjeldab, millest suhtlemine koosneb;
- 20) eristab mitteverbaalseid ja verbaalseid suhtlemisvahendeid ning analüüsib nende vastastikuseid seoseid;
- 21) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada;

- 22) toob näiteid turvalisest suhtlemisest igapäevaelus, sh internetis ning lahendab õpisiuatsioonis teemakohaseid probleeme;
- 23) selgitab konflikti häid ja halbu külgi;
- 24) kirjeldab tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendusviise;
- 25) eristab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumisviiside mõju suhetele;
- 26) valib õpisiuatsioonis konflikti lahendamiseks sobiva käitumisviisi;
- 27) lahendab loovalt ja koostöiselt probleeme ja toob esile erinevate lahenduste eelised ning puudused;
- 28) toob näiteid meediaga seotud ohtudest;
- 29) selgitab meedia mõju inimese käitumisele ja suhetele;
- 30) mõistab vastutust oma sõnade ja tegude eest, sh sotsiaalmeedias;
- 31) teab, mis on autoriõigused ja et need on seadusega kaitstud, selgitab, miks peab autoriõigusi järgima ja mida võib endaga kaasa tuua autoriõiguste eiramine;
- 32) otsib, leiab ja esitab usaldusväärsatest allikatest tervise teemalist infot, järgides autoriõigust;
- 33) märkab ja toob esile enda ning teiste positiivseid omadusi;
- 34) teab, mis on eelarvamused ja stereotüüpsed hoiakud, ja tunneb need ära;
- 35) toob näiteid eelarvamuste mõjust igapäevaelus;
- 36) selgitab tervise tähendust ja seda mõjutavaid tegureid;
- 37) seostab peamisi tervisenäitajaid inimese tervisliku seisundiga (nt unekvaliteet, stress, kehatemperatuur, pulss, kehamassiindeks);
- 38) toob näiteid, kuidas enda käitumisega ennetada haigestumist;
- 39) toob näiteid tegevustest, mis muudavad elukeskkonna turvaliseks, soodustavad kehalist aktiivsust ja tervislikku toitumist;
- 40) toob näiteid elu ja tervist ohustavatest teguritest ja teab, kuidas neid vältida, hoidub riskikäitumisest;
- 41) selgitab, miks on normid, sh liiklusseadus kohustuslik kõigile ning järgib neid;
- 42) demonstreerib õpisiuatsioonis esmaabivõtteid, teab, kust otsida vajaduse korral abi;
- 43) kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele;
- 44) demonstreerib õpisiuatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi.

5. klassi lõpetaja õpitulemused:

Teema: TERVIS

Põhimõisted: Tervis. Tervise olemus. Tervise aspektid: füüsiline, vaimne, sotsiaalne tervis. Tervist mõjutavad tegurid - eluviis, pärilikkus, keskkond, tervishoid. Mõõdetavad ja hinnangulised tervisenäitajad. Stress. Stressiga toimetulek. Meedia osa tervisega seotud otsustes. Tervise teemalised veebilehed. Tervislik eluviis. Tervist toetavad tegevused: tervist toetav toiduvalik, füüsiline

aktiivsus, uni ja puhkus. Turvaline elukeskkond (sh meedia) ja tervislik eluviis. Keha eest hoolitsemine (karastamine ja hügieen).

Õppesisu: Rühmaarutelu, arvamuste põhjendamine. Mõistekaart ja definitsioon. Mängulised ülesanded. Lisamaterjal ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvil. Diagrammi koostamine. Praktiline töö: sõnaaliase valmistamine, infovoldik “Tervislik eluviis” koostamine. Loovtöö: paaristöö “Tervislik uni”, powerpoint esitlus. Tööleht. Minu tervis. Praktiline töö “Minu unepäevik”, nädalaprojekt. Stressi maandavad liikumistegevused. Õpistress, arutelu. Praktiline paaristöö: kooli nädalamenüü koostamine. Õppekäik: Tolkuse rabasse, Nedremaa puisniidule.

Lõiming: Eesti keel ja kirjandus: teemakohase raamatu lugemine ja tutvustamine, arutelu. Teemakohase kirjandi kirjutamine. Matemaatika: tööleht “Minu terviseandmed” täitmine. Probleemülesannete paaristööna lahendamine. Loodusõpetus: geograafilise kaardi kasutamine. Kehaline kasvatus: välitund Jaansonini rajal, Raeküla Terviserajal, kesklinna Uisuväljakul. Liikumise- ja taastumispauzid. Tööõpetus: koolinädalamenüü koostamine, õhtusöögi valmistamine.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Selgitab tervise tähendust ja seda mõjutavaid tegureid. ○ Seostab peamisi tervisenäitajaid inimese tervisliku seisundiga (nt unekvaliteet, stress, kehatemperatuur, pulss, kehamassiindeks). ○ Teab, et meedia saab mõjutada inimeste tervisekäitumist, toob näiteid. ○ Toob näiteid tegevustest, mis muudavad elukeskkonna turvaliseks, soodustavad kehalist aktiivsust ja tervislikku toitumist. ○ Toob näiteid, kuidas meedia abil saab suurendada inimeste kehalist aktiivsust. ○ Selgitab keha eest hoolitsemise vajalikkust.	○ Teab, et ühiskond mõjutab inimest tervikuna, sealhulgas ka tervisekäitumist ja suhtlemist. ○ Mõistab, et murdeea arengutempo on erinev, aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja keha eest hoolitsemise vajadust. ○ Väärtustab tervist, tervislikku eluviisi ja keskkonda ning mõistab eluviisi ja keskkonna mõju tervisele. ○ On loov ja ettevõtlik. ○ Teab, kuidas leida usaldusväärseid terviseinfo allikaid, ja teab, kust terviseprobleemi korral abi küsida. ○ Nimetab tervist mõjutavaid füüsilisi, vaimseid ja sotsiaalseid tegureid ○ Nimetab mõõdetavaid ja hinnangulisi tervisenäitajaid; ○ Selgitab, kuidas erinevad tervisetegurid tervist mõjutavad. ○ Mõistab reklaamide eesmärke, ○ Eristab arvamust faktist.

Teema: MURDEIGA JA KEHALISED MUUTUSED

Põhimõisted: Murdeiga elukaases. Murdeea olulisus. Murdeea füüsilised ja emotsionaalsed, vaimsed ja sotsiaalsed muutused. Igaühel oma tempo. Toimetulek muutustega. Suguline küpsus ja soojätkamine. Viljastumine, rasedus, lapse sünd. Muutustega seonduvate kehaosade ja elundite nimetused ja toimimise põhimõtted, sh sugurakkude valmimise seos lapsesaamisvõime ja seksuaalsusega. Positiivne suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine.

Õppesisu: teemakohane rühmaarutelu. Individuaalülesanne: tööleht, suguelundite nimetused. Õppematerjalid ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvlil. Õppevideod, soorollid, eostumine, lapse sünni. Praktiline töö: infovoldik, hügieeni eest hoolitsemise juhend.

Lõiming: Eesti keel: hügieeni puudutavad mõisted, infootsing. Teemakohased tekstid, raamatud. Piiblilugu: Elu Pühadus. Kümme Käsku.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Nimetab murdeas toimuvaid füüsilisi ja emotsionaalseid muutusi. ○ Toob näiteid erinevast arengutempost murdeas.	○ Mõistab, et murdeas arengutempo on erinev, aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja keha eest hoolitsemise vajalikkust.

Teema: TURVALISUS JA RISKIKÄITUMINE

Põhimõisted: Riskikäitumine ja selle liigid (sh terviseriskid). Ohutus kodus, koolis, avalikus ruumis, sh tule-, vee- ja elektriõhutus. Riskikäitumist ennetavad ja soodustavad tegurid.

Reeglid ja normid. Seadused (sh liikluseadus). Reeglite ja normide vajalikkus. Meedia (sh reklaami) mõju otsustele. Meediaohud ja nende vältimine ning abi saamise võimalused. Usaldusväärsed infoallikad. Infootsing (sh tervise teemaline) usaldusväärsetest infoallikatest Internet, selle turvaline kasutus. Interneti ohud ja võimalused. Autoriõigused. Autoriõiguste seadus. Autoriõigused ja õpilane. Uimastid. Uimastite kahjulik mõju tervisele, otsustele ja käitumisele. Terviselikud valikud. Illeegaalsed ja legaalsed uimastid. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seotud riskid tervisele. Kofeiini ja/või teisi erguteid sisaldavate jookide (sh kohv, energiajoogid, energiavesi) mõju tervisele (sh sõltuvuse võimalik kujunemine). Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused (sh sotsiaalsed toimetulekuoskused vägivalla ja uimastiennetuses). Oskus öelda “ei”. “Ei” ütlemise ja väljendamine viisid. Otsused/Otsustamine. Otsuste tagajärjed. Vastutus oma otsuste eest. Kaaslaste mõju otsustele Koolikiusamine. (füüsiline, verbaalne, kaudne küberkiusamine). Kiisamisega hakkamasaamine ja abi saamise võimalused.

Õppesisu: Teemakohane paaris- ja rühmaarutelu. Noortefilmi või videote vaatamine, arutelu, tagasiside töölehe täitmine. Praktiline töö: kooli kodukorraga tutvumine ning uue kodukorra paaristööna koostamine. Rühmatöö: juhtumianalüüs, arutelu. Individuaalne ülesanne: kirjand “Miks on raske olla noor”. Lisaõppematerjal interaktiivsel klassitahvlil: liikluseadus. Õppekäik: jalgrattamatk Valgeranda, ohutu liiklemine. Loovtöö: “Meediaturvalisus”, esitlus. Praktiline töö: uudissaate videote valmistamine, reportaažid, ülevaated. Praktiline töö: kooli kodulehel nädalateema kajastamine ja fotodega illustreerimine. Praktiline töö: infovoldik “Sõltuvused- kuidas öelda ei!” koostamine. Rollimängud: koolikiusamine, uimastite ohtlikkus tervisele. Probleemülesannete lahendamine, kaaslaste tagasisidestamine, arvamuste põhjendamine. Külalisõpetaja: koolitus (pastor, psühholoog, noortenõustaja).

Lõiming: Eesti keel: teemakoha raamatu tutvustamine, arutelu, väitlus. Tööõpetus: koolistendi kujundamine, koolikius, sõltuvused- nendest hoidumine. Kunstiõpetus: postri kujundamine: Ei,

sõltuvustele! Loodusõpetus: sõltuvust tekitavate jookide mõju tervisele (kofeiin). Piiblilugu: õpilase vaimne tervis.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Toob näiteid elu ja tervist ohustavatest teguritest ja teab, kuidas neid vältida, hoidub riskikäitumises. ○ Selgitab, miks on normid, sh liikluseadus kohustuslik kõigile ning järgib neid. ○ Toob näiteid meediaga seotud ohtudest ○ Teab, mis on autoriõigused ja et need on seadusega kaitstud, miks peab autoriõigusi järgima ja mida võib endaga kaasa tuua autoriõiguste eiramine. ○ Otsib, leiab ja esitab usaldusväärsetest allikatest tervisetemaalist infot, järgides autoriõigust. ○ Kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele. ○ Demonstreerib õpisisituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi.	○ On iseseisev otsustaja, seostab otsuseid tagajärgedega. Teab, et „ei“ ütlemine on võimalus seista oma õiguste eest. ○ Mõistab meediast tulenevaid ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest. ○ Mõistab autoriõiguste järgimise vajalikkust. ○ Teab, kuidas leida usaldusväärseid terviseinfo allikaid, ja teab, kust terviseprobleemi korral abi küsida. ○ Teab, mis on riskikäitumine, teab riskikäitumist ennetavaid ja soodustavaid tegureid ja riskikäitumise mõju inimese tervisele. Mõistab enda valikute tagajärgi.

Teema: HAIGUSED JA ESMAABI

Põhimõisted: Haigused: nakkus- ja mittenakkushaigused, viirushaigused. Haigestumise põhjused. Haigestumise vältimise viisid. Õnnetused. Õnnetuste vältimine. Esmaabi. Abi kutsumine. Tervis - inimese väärtuslikem vara.

Õppesisu: Teemakohane rühmaarutelu, mõistete avamine. Õppematerjalid interaktiivsel klassitahvil: nakkushaigused, HIV. Praktiline ülesanne: tervist toetavad tegevused, video, esitus, infovoldik, kirjalik töö. Rollimäng: ohuolukorra lahendamine. Teemakohaste videote ja näitematerjalide vaatamine, arutelu.

Lõiming: Eesti keel: terminite definitsioonid, korrektne sõnakasutus. Teemakohaste tekstide ja raamatute lugemine, tutvustamine, arutelu. Kunstiõpetus: Esmaabi plakati koostamine, kujundamine, paaristöö. Kehaline kasvatus: liikumismängud, vaimne ja füüsiline tervis, esitus. Loodusõpetus: inimkeha tundmine, tervenemisprotsesside tutvustamine, lastehaigused, immuunsus. Piiblilugu: “Tema vermete läbi on meile tervis tulnud” teema avamine.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Toob näiteid, kuidas enda käitumisega ennetada haigestumist. ○ Demonstreerib õpisisituatsioonis esmaabivõtteid, teab, kust otsida vajaduse korral abi.	○ On loov ja ettevõtlik. ○ Teab, kuidas leida usaldusväärseid terviseinfo allikaid, ja teab, kust terviseprobleemi korral abi küsida. ○ Väärtustab tervist, tervislikku eluviisi ja keskkonda ning mõistab eluviisi ja keskkonna mõju tervisele.

6. klassi lõpetaja õpitulemused:

Teema: MINA JA SUHTLEMINE

Põhimõisted: Enesetundmine. Mina-pilt (kirjeldav ja hinnanguline osa). Enesehinnang. Enesehinnangu kujunemine. Eneseanalüüs. Oma omaduste ja väärtuste selgitamine ja arendamine. Väärtused. Huvid. Võimed. Ettevõtlikkus, selle väljendumine tegutsemisel. Ettevõtlikkuse tähtsus igapäevaelus ja ühiskonnas. Ettevõtlikkus ja tööelu.

Õppesisu: Teemakohane rühmaarutelu mõistete avamiseks. Mõistekaart: enesehinnang. Lisaõppeülesanded ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvil: testid, videod, tekstid jms. Loovülesanne: Minu pere väärtuste puu. Individuaaltöö: kirjand "Minu unistuste kool". Õppekäik: sõpruskooli, ühisüritused (Vabakool, Waldorfkool).

Lõiming: Eesti keel: iseenda võrdlemine muinasjutu tegelasega, kirjand, suuline esitlus. Kehaline kasvatus: liikumismängud ja - tantsud. Matemaatika: eneseanalüüs õppeprotsessis osalejana, positiivse tagasisidestajana. Loodusõpetus: välitund Raeküla terviserajal, "Loodus hingelise tasakaalustajana. Piibliõpetus: töö ja töökuse olulisus isiklikul tasandil.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Selgitab, kuidas enesehinnang kujuneb. ○ Selgitab enda erinevate omaduste arendamise võimalusi. ○ Mõistab oma võimalusi algetada ettevõtmisi ja toob näiteid ettevõtlikust tegutsemisest. ○ Seostab ettevõtlikkust tulevase tööeluga.	○ Mõistab enesehinnangu olemust. ○ Saab aru, et enesehinnang on osa tema minapildist. ○ Oskab nimetada enda erinevaid omadusi. ○ Mõistab, et ennast saab pidevalt arendada. ○ Mõistab, et tema ise saab suunata oma tegevusi. ○ Õpib tundma oma huvisid ning seostama neid tulevikuga. ○ On loov ja ettevõtlik. ○ Väärtustab inimeste positiivseid omadusi ning positiivset mõtlemist, mõistab inimeste individuaalseid erinevusi ja on erinevuste suhtes salliv.

Teema: SUHTLEMINE TEISTEGA

Põhimõisted: Suhtlemise mõiste. Suhtlemise olemus (teise tajumine, teabevahetus, mõjutamine) Verbaalne suhtlemine Mitteverbaalne suhtlemine. Agressiivne, alistuv ja kehtestav käitumine ning nende mõju suhetele. Kehtestava käitumise viisid. Kehtestava käitumise põhimõtted ja eelised. Ühiskonnas juurdunud uskumuste ja hoiakute mõju inimesele. Eelarvamused. Stereotüübid. Eelarvamuste ja stereotüüpide mõju suhetele. Sallivus. Aktsepteerimine. Tõenduspõhised enesekohased ja sotsiaalsed oskused (otsuste langetamine ja probleemide lahendamine; loov ja kriitiline mõtlemine; emotsioonide ja stressiga toimetulek; enesetunnetus - ja, suhtlemisoskus) riskikäitumise (uimastikasutamine ja vägivald) ennetamisel. "Ei" ütlemist

eeldavad olukorrad. “Ei” ütlemise viisid, julgus ja tähtsus. Internet. Interneti võimalused ja ohud. Turvaline internetikasutus. Viisakas, austav ja hooliv suhtlemine.

Õppesisu: Rühmatöö: ajurünnak. Teemakohased definitsioonid, nende rühmatöös sõnastamine. Ideekaart: suhtlemise komponendid. Suhtlemisharjutused ja lisaõppematerjal interaktiivsel klassitahvil. Õppekäik: teatrikülastus, kinokülastus, näitusekülastus. Rühmatöö: kooli ajalehe koostamine ja printimine. Õpilasesinduse valimine: oma kandidatuuri esitlemine. Individuaalne töö: esitlus, “Miks sa peaksid valima mind oma sõbraks” (enda positiivsete omaduste kirjeldamine). Juhtumianalüüs, kirjalik töö. Pildianalüüs inimeste kirjeldamiseks. Rollimängud: enesekehtestamine. Rühmatöö: sõbrapäeva plakati “Sõbralikud sõbrareeglid meie klassis”.

Lõiming: Eesti keel ja kirjandus: teemakohase jutukese kirjutamine. Kunstiõpetus: exlibris: plakati kujundamine. Ühiskonnaõpetus: rühmaarutelu, ohutu internetikasutamine. Piiblilugu: Teine Käsk-armasta oma ligimest nagu iseennast. “Tee teisele seda, mida tahad, et teised sulle teevad”.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Kirjeldab, millest suhtlemine koosneb. ○ Eristab mitteverbaalseid ja verbaalseid suhtlemisvahendeid ning analüüsib nende vastastikuseid seoseid. ○ Eristab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumisviiside mõju suhetele. ○ Teab, mis on eelarvamused ja stereotüüpsed hoiakud, ja tunneb need ära. ○ Toob näiteid eelarvamuste mõjust igapäevaelus. ○ Toob näiteid, kuidas eelarvamused mõjutavad igapäevasuhtlust. ○ Teab, et tal on õigus öelda „ei“, ja demonstreerib õpitu olukorras „ei“ ütlemist oma tervise kaitsel ja õiguste eest seismisel. ○ Demonstreerib õpitu olukorras, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi. ○ Toob näiteid turvalisest suhtlemisest igapäevaelus, sh internetis ning lahendab õpitu olukorras teemakohaseid probleeme.	○ Mõistab suhtlemise olemust. ○ Toob näiteid suhtlemise komponentide kohta. ○ Mõistab suhtlemise kompleksust. ○ Iseloomustab erinevaid käitumisviise. ○ Nimetab kahjustavaid käitumisviise. ○ Selgitab, kuidas enese eest seista ilma teisi kahjustamata. ○ Mõistab enda vastutust erinevates suhtluskeskkondades. ○ Teab, millest suhtlemine koosneb, mõistab avatud suhtlemise eelised ja ohtusid ning järgib turvalise suhtlemise reegleid. ○ On iseseisev otsustaja, seostab otsuseid tagajärgedega. Teab, et “ei” ütlemine on võimalus seista oma õiguste eest.

Teema: SUHTED TEISTEGA

Põhimõisted: Inimeste erinevused. Vajadused. Väärtused. Erivajadused. Sallivus. Prosotsiaalne käitumine. Õiglus, vastutus, hoolivus, ausus. Vastutus enda sõnade ja tegude eest, s.h internetis. Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Tõhus sotsiaalsemotsionaalne eneseväljendus. Usaldus suhetes. Sõprus. Empaatia. Tunded ja nende tõhus väljendamine.

Õppesisu: Teemakohane arutelu. Õppemängud, testid, ülesanded. Lisamaterjal ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvil. Videod, filmid. Rühmatöö: sarnasused ja erinevused, esitus. Lühikirjand: “Minu väärtused”. Loovtöö: “Väärtuste muutumine ajas ja ruumis”. Paaristöö: fotokollaaž “Mina väärtustan”. Filosoferimine: “Õigus ja õigus”. Õpiprojekt: “PKE õpilaste õiguste konventsioon”. Juhtumianalüüsid, rollimängud. Klassiprojekt: vabatahtlik töö kogudus. Rollimängud, dramatiseeringud.

Lõiming: Eesti keel, kirjandus: teemakohase kirjandi kirjutamine, töö korrektne vormistamine. Kunstiõpetus: kunstitöö “Minu tunded”. Kehaline kasvatus: liikumismängud. Ühiskonnaõpetus: filosoferimine. Muusika: muusika kui eneseväljendusvahend. Piiblilugu: empaatia.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Toob esile arengulisi individuaalseid erinevusi, mõistab inimeste erivajadusi. ○ Toob näiteid hoolivast, ausast, õiglasest ja vastutustundlikust käitumisest. ○ Demonstreerib õpisisu olukorras sotsiaalsete oskuste tõhusat kasutamist. ○ Demonstreerib õpisisu olukorras, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada.	○ Nimetab inimeste erivajadusi. ○ Selgitab miks sõbralik käitumine on kasulik. ○ Nimetab sotsiaalseid oskusi, ○ Toob näiteid sotsiaalsete oskuste kohta. ○ Mõistab, et kõik tunded on normaalsed ○ Oskab oma tundeid väljendada ennast ja teisi kahjustamata. ○ Teab, et ühiskond mõjutab inimest tervikuna, sealhulgas ka tervisekäitumist ja suhtlemist. ○ Väärtustab inimeste positiivseid omadusi ning positiivset mõtlemist, mõistab inimeste individuaalseid erinevusi ja on erinevuste suhtes salliv. ○ Kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus, väärtustab hoolivust, ausust, õiglust, vastutustunnet ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikatena. ○ Mõistab meediast tulenevaid ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastustus oma sõnade ja tegude eest.

Teema: KONFLIKTID JA PROBLEEMILAHENDUS

Põhimõisted: Konflikt kui suhteprobleem. Konfliktide põhjused, tagajärjed, lahendamise viisid. Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise viisid. Otsuste langetamine ja erinevate lahendusviiside kaalumise otsustamisel. Probleemide lahendamise viisid, s.h internetis - tõhusad ja mittetõhusad. Probleemilahenduste eelised ja puudused. Koostöö võimalused. Koostöise tegevuse eelised. Kaaslaste mõju otsustele. Abistav ja kahjustav mõju. Grupi surve. Mõjutamine. Mõjutamise viisid (ähvardamine, äraostmine, nõu andmine, kingituste tegemine, vastuteene ootamine, veenmine). Toimetulek vägivallaga, sh kiusamisega, abi saamise võimalused. Vastutus.

Õppesisu: Teemakohane arutelu ja väitlus. Rollimängud, dramatiseering, juhtumianalüüsid. Rühmatöö: konfliktide lahendamise viisid. Filosoferimine: Valetamise tagajärjed. Ajurünnak,

juhtumianalüüs. Probleemülesannete lahendamine rühma- ja paaristööna. Individaalülesanne: kirjand. Rühmatöö: õppe- ja lauamängude koostamine. Rühmatöö: jõulunäidend, kevadlaat.

Lõiming: Eesti keel ja kirjandus: teemakohase teose lugemine, tutvustus, arutelu. Kunstiõpetus: kuulamise järgi joonistamine. Kunstitööde kujundamine. Ühiskonnaõpetus: filosoferime, konfliktide lahendamine. Piiblilugu: Kuningas Saalomoni tarkus.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Selgitab konflikti häid ja halbu külgi. ○ Kirjeldab tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendusviise. ○ Valib õpisisituatsioonis konflikti lahendamiseks sobiva käitumisviisi. ○ Näeb ühe probleemi lahendamise erinevaid võimalusi. ○ Lahendab loovalt ja koostöiselt probleeme ja toob esile erinevate lahenduste eelised ning puudused. ○ Kirjeldab, kuidas kaaslased võivad mõjutada otsustamist. ○ Toob näiteid, milliste tagajärgedeni võivad erinevad otsused viia.	○ Nimetab erinevaid probleeme. ○ Toob näiteid erinevate tõhusate probleemilahenduste kohta. ○ Nimetab mõjutamise viise. ○ Mõistab, et konfliktid on osa elust, teab konfliktide võimalikke põhjusi ja tõhusaid lahendusviise, mõistab erinevate käitumisviiside tagajärgi. ○ Teab probleemide erinevaid lahendusviise ning mõistab koostegutsemise väärtust. ○ On iseseisev otsustaja, seostab otsuseid tagajärgedega. teab, et “ei” ütlemine on võimalus seista oma õiguste eest. ○ On loov ja ettevõtlik. ○ Mõistab enda vastutust oma otsuste ja tegude eest

Teema: POSITIIVNE MÕTLEMINE

Põhimõisted: Positiivne mõtlemine. Positiivne enesesisendus. Positiivsed omadused.

Õppesisu: Teemakohane arutelu, mõistete avamine. Praktiline töö: plakat, “Positiivse mõtlemise ABC”. Õppekäik: koguduse noortetund. Loovtöö: isikliku moto sõnastamine, visuaalne kujundamine. Lisamaterjal ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvil. Välitund: Pärnu rand, inspiratsiooni kogumine. Praktiline töö: video “Õnnelik mina.” koostamine, esitus

Lõiming: Eesti keel: teemakohase teksti, teose lugemine, tutvustamine, arutelu. Matemaatika: probleemülesannete lahendamine. Ühiskonnaõpetus: teemakeskne filosoferimine. Kehaline kasvatus: rühmatöö, võistkondlikud mängud. Muusikaõpetus: loovtöö, “Muusika vaimse tervise toetajana”, esitus. Piiblilugu: Tänupalve.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Toob näiteid enda positiivsete omaduste kohta. ○ Märkab ja toob esile enda ning teiste positiivseid omadusi.	○ Väärtustab inimese positiivseid omadusi ning positiivset mõtlemist, mõistab inimeste individuaalseid erinevusi ja on erinevuste suhtes salliv.

III Ainekava AJALUGU

3.1 Õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ning tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet. Ajaloo õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris.

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse uurima, teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitluse põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.

Sissejuhatava ajalooõpetuse kaudu tehakse tutvust minevikuga õpilasele tähenduslikus ja arusaadavas vormis, äratatakse õpilaste huvi mineviku vastu, õpitakse märkama ja ära tundma minevikujälgi – ajalooallikaid – ja mõistma, et ajalugu ongi meie kõigi ühine lugu. Alustatakse ajas orienteerumise oskuse kujundamisega, nn suure pildi loomisega, mida pidevalt uute teadmistega täiendatakse. See aitab õpilastel paigutada oma ajalooteadmised korrastatult konteksti, ajaloolisesse aega, näha oleviku seoseid mineviku ja tulevikuga, näha ja hinnata minevikku ajalooliselt oma ajastu kontekstis.

Seejärel õpitakse mõistma, et jutustus minevikust on kellegi tõlgendus, mitte mineviku täpne kirjeldus. Õpitakse küsima, kas erinevad vaatenurgad ja arusaamad on olemasoleva tõendusmaterjali ja senise uurimisseisu alusel võrdselt asjakohased. Õpilased õpivad mõistma, et erinevast positsioonist vaadates võib minevikku tõlgendada erinevalt, õpivad eristama propagandistlikke tõlgendusi ja mõistavad, et kõik allikad ei ole võrdselt usaldusväärsed ning kõik tõlgendused ei ole asjakohased.

Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimusi, Eesti iseseisvuse ning selle kaitsmise ning teisalt võõrvallutuste mõju erinevatel perioodidel.

Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning kõiki inimsusevastaseid kuritegusid. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline lõiming ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

Ajalooõpetuse kaudu kujundatakse erinevaid oskusi:

- oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamise oskus;
- ajaloo kohta küsimuste esitamise ning neile vastamise oskus;
- funktsionaalne kirjaoskus, kriitilise mõtlemine oskus, arutlusoskus, järelduste tegemise ja seoste loomise ning oma seisukoha kujundamise ja põhjendamise oskus;
- empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- allikaanalüüs, ajalookaardiga töötamise oskus; erinevatest teabeallikatest info leidmise, kasutamise, hindamise oskus; suulise, kirjaliku eneseväljenduse, IT-vahendite kasutamise oskus.

3.2 Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

II kooliaste
○ Teab, ajaloo periodiseerimise põhimõtteid ning et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline.
○ Teab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed.
○ Kasutab ajaloomõisteid kontekstis.
○ Teab näiteid kodukoha minevikust.
○ Teab, et Eesti ei ole alati olnud iseseisev ning teab olulisi sündmusi ja isikuid Eesti omariikluse kujunemisloos.
○ Mõistab, kuidas kujunes inimasustus.
○ Mõistab, et teadus ja tehnika on pidevas arengus ja mõjutavad inimesi ning ühiskonnaelu.
○ Oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ning saab aru, et erinevast rollist vaadates on maailm erinev.
○ Teab, et eri aegadel on ühiskonnas olnud erinevad väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis.
○ Teab, mis tunnused on iseloomulikud demokraatlikele ja mittedemokraatlikele ühiskonnavormidele ajaloos.
○ Teab, millist liiki allikatest saab mineviku kohta teavet ja milliste tunnuste järgi saab allikate usaldusväärsust hinnata.
○ Teab näiteid kodukoha kultuuripärandist, olulisi inimesi ja nende rolli kodukoha kultuuriloos.
○ Märgab ja väärtustab minevikupärandit Eestis ja mujal.
○ Teab, kuidas meditsiin ja inimeste teadmised tervisest on aja jooksul muutunud
○ Teab näiteid, kuidas inimkond on minevikus keskkonda mõjutanud.

3.3 II kooliastme õpitulemused

II kooliastmes alustatakse ajalooõpinguid algõpetusest, mille raames õpitakse tundma ajaarvamist ja allikaid, tehakse tutvust ajaloo sündmuste, isikute ja eluoluga minevikus. Käsitletakse valitud näiteid muinas- ja vanaajast, vanadest idamaadest, Vana-Kreeka ja Vana-Rooma ajaloost. **Õpilane:**

- 1) kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt: e.Kr., p.Kr, sajand, aastatuhat jt;
- 2) teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks, esemelisteks, kirjalikeks ja audiovisuaalseteks ning toob nende kohta näiteid;
- 3) iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust;
- 4) kasutab perekonnaloo uurimisel eritüübilisi allikaid;
- 5) teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut;
- 6) paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajaloo sündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid;
- 7) toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus;
- 8) kirjeldab ajaloo sündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost;
- 9) kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis;
- 10) teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust;
- 11) nimetab Eesti iseseisvumisega seotud sündmusi ja isikuid;
- 12) teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise ja kujunemise põhjusi;
- 13) kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat;
- 14) toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu;
- 15) nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust;
- 16) teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi;
- 17) teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas;
- 18) nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos;
- 19) toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised;
- 20) toob näiteid ravivõtete ja tervishoiu kohta eri aegadel;
- 21) toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus.

5. klassi lõpetaja õpitulemused:

Teema: AJAARVAMINE JA AJALOOALLIKAD

Põhimõisted: eKr, pKr, sajand, aastatuhat, ajatelg, Rooma number, araabia number. Suulised, esemelised, kirjalikud ja audiovisuaalsed allikad; muuseum, arhiiv, kroonika, legend, arheoloogia, muistis mälestused, intervjuud, fotod, videod, päevikud, kirjad jne.

Õppesisu: teemakohane arutelu ja mõistete avamine. Õppematerjal interaktiivsel klassitahvlil: Eesti Kultuurfilmi „Eesti algkool 1939“. Esemelised vanad asjad: nt kooliõpikud, vihikud jms. Suulised ajalooallikad: regilaul, vanasõnad, muistend, rahvalaul, legend. Õpiprojekt: “Minu vanavanemad” fotoalbumi koostamine. Teemakohased õppevideod ja näitlikustamine. Individuaaltöö: ajajoonele oma sünnist alates Eestis ja maailmas oluliste sündmuste kandmine. Õpiprojekt: “Eesti kool 100 aasta pärast” esitluse koostamine. Õppekäik: Koidula muuseum, Punane Torn, Pärnu muuseum. Külalisõpetaja: “Vanaema kooliaeg”.

Lõiming: Eesti keel: muistend, legend, vanasõna, müüt. Matemaatika: sajandite märkimine ajajoonel, ajaühikute teisendamine, teemakohased tekstülesanded. Arvutiõpetus: kirjalike tööde vormistus. Ajalooallikate infootsing. Muusikaõpetus: regivärsiline rahvalaul. Kunstiõpetus: vanad fotod ja maalid ajalooallikatena. Piiblilugu: Jeesuse sünniaeg, ajatelg.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt: eKr, pKr, sajand, aastatuhat, kümnend, ajajoon, Rooma number, araabia number. ○ Paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid. ○ Teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks, esemelisteks, kirjalikeks ja audiovisuaalseteks ning toob nende kohta näiteid. ○ Iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust. ○ Kasutab perekonnaloo uurimisel eritüübilisi allikaid.	○ Mõistab, et ajaloo jagamine on tinglik ning ajaloolased teevad seda selleks, et lihtsustada ajaloo uurimist. ○ Jagab ajalugu perioodideks (kujuneb arusaam ajaloolise keskkonna kujunemisest): esi- ehk muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu. ○ Nimetab ja liigitab ajalooallikaid. ○ Kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid: kirjalik, suuline, esemeline ja audiovisuaalne allikas, muuseum, arhiiv. ○ Oskab koostada ajajoont ning seda tõlgendada.

Teema: AJALOOSÜNDMUSED, AJALOOLOSED ISIKUD JA ELUOLU

Põhimõisted: Kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, korilus, küttimine, kodukohaga seotud muinasaja asustus, muinaslinnus, muistne vabadusvõitlus, Läti Henrik, Liivimaa kroonika, maakond, ristiusk, Lembitu. Ristiusk, kirik, (katoliku kirik, paavst), klooster. Elu keskajal linnas ja maal, raad, tsunft, raekoda, Hansa Liit, gild, linnaõigus, linnused.

Õppesisu: Teemakohaste raamatutekstide lugemine (Läti Henrik, Lembitu), rühmaarutelu, küsimuste-vastustering. Lisamaterjalid ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvlil: video “Eestlaste eluolu muinasajal”; “Liivimaa kroonika” digiteeritud kujul ja paberteosena. Paaristöö: töölehe täitmine. Õppekäik: Pärnu vanalinn, Tallinna Väravad, Punane Torn. Õppekäik: Pulli muinasasula. Välitund: Pärnu muuseum. Paaristöö: kontuurkaardi täitmine, muinasmaakonnad. Rühmatöö: teemakohase ideekaardi koostamine. Õppekäik: kodukoha kultuurimälestised ja ajaloolised hooned. Eliisabethi kiriku külastamine. Loovtöö: kodukoha kiriku ajaloo uurimine, ettekanne. Dramatiseering: näidend “Elu keskaegses linnas” teksti kirjutamine ja näidendi lavastamine, osatäitjad, kostüümid, etendused. Õppekäik: Pärnu Muuseumi külastamine.

Lõiming: Loodusõpetus: kontuurkaardi täitmine, kaardile legendi koostamine, Ajaloo atlase kasutamine. Kunstiõpetus: teema “Eestlaste eluolu muinasajal”. Eesti keel: paaristöö, katkend Lāti Henriku “Liivimaa kroonikast” ettelugemine, rollimäng, dramatiseering. Paaristöö: Pärnus elanud ajalooliste isikute eluloo uurimistöö. Piiblilugu: ristiusk ja selle levimine Eestimaal.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
<u>ELU MUINASAJAL</u> ○ Toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus ○ Kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost ja iseloomustab allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust.	○ Teab kodukohaga ja Eestiga seotud muinasaja asulaid ning kirjeldab selle/nende tekkimise ja kujunemise põhjuseid. ○ Kirjeldab muinasaja inimese eluolu ja selgitab inimese sotsiaalse rolli kujunemist ühiskonnas. ○ Nimetab mõnda avastust /leiutist ja selgitab selle/nende tähtsust. ○ Teab muistse vabadusvõitluse põhjuseid ja tagajärge. ○ Teab, kes oli Lāti Henrik ja Lembitu ning miks nad on ajaloos olulised. ○ Selgitab, miks on Henriku Liivimaa kroonika tähtis ajalooallikas.
<u>ELU KESKAJAL</u> ○ Teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas. ○ Kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat, toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu.	○ Teab ja selgitab, mis roll oli kirikul keskaja ühiskonnas ja kultuuriloos. ○ Toob näiteid oma kodukoha ja/või Eesti ajaloomälestistest ja selgitab nende olulisust. ○ Kirjeldab keskaja inimese eluolu ja tegevusalasid. ○ Kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat.

Teema: EESTI 16.- 18. SAJANDI SÕDADE PERIOODIL

Põhimõisted: Liivi sõda, Ivan IV (Balthasar Russow, Liivimaa kroonika) Põhjasõda, Karl XII, Peeter I. Rehielamu ja mõis, toidulaud, rõivad ja rahvatraditsioonid, pärisorjus. Tartu Ülikool, talurahvaharidus ja Bengt Gottfried Forselius. Rahvuslik ärkamisaeg, Jannsen, Koidula, Jakobson, Hurt, laulu- ja mänguseltsid, I üldlaulupidu. Päästekomitee: Päts, Konik, Vilms, iseseisvusmanifest, iseseisvuse väljakuulutamine. Vabadussõda (1918-1920), Johan Laidoner, Võnnu lahing - võidupüha, Poska, Tartu rahu. Eesti aeg kahe maailmasõja vahel: Maaseadus, Eesti kroon, üldine eluolu ja kultuur. Stalin, Hitler. Metsavendlus, kolhoos, eluolu ENSV-s, Nõukogude okupatsioon, küüditamine, Saksa okupatsioon, holokaust, suur põgenemine. Laulev revolutsioon, Balti kett, Lennart, Meri, fosforiidisõda.

Õppesisu: Teemakohased rühma- ja paarisarutelud, mõistete avamine. Kirjand: “Eesti on mu kodumaa”. Lisamaterjal ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvlil: film “Viimne reliikvia”; “Pildikese Eestimaal sündinud asjust: Rootsi ja Vene aeg”; “Wikmani poisid”; “Seltsimees laps”; “Vehkleja”. Individuaaltöö: töö allikaga, kokkuvõtte kirjutamine. Paaristöö: kava koostamine,

Põhjasõda, Maailmasõda. Rühmatöö: lühikokkuvõtete kirjutamine, esitlus. Dramatiseering, rollimängud. Õppekäik: Vabaõhumuuseum, Eesti Panga muuseum. Ideekaart, plakat: rahvakalendri tähtpäevad vanasti ja tänapäeval. Tööleht, ristsõna: Mahtra sõda. Õppekäik: Tartu Ülikooli. Eesti rahaühikud: kroonid ja sendid. Töö tekstiga: sõja põhjused, kulg ja tagajärjed. Õppekäik: Vabadussõja monumendi külastamine. Välitund: orienteerumismäng Pärnu linnas, kultuurimälestised, hooned, kohad. Paaristöö: ajajoonele Eesti kultuuritegelaste nimede kandmine. Külalisõpetaja: “Nõukogudeaegne Eesti” (vanem, vanavanem). Mõistekaart: rahvuslik ärkamine. Lühiettekanded: Eesti presidendid. Isamaaliste laulude kuulamine. Eesti Hümn. Uurimistöö: “Balti kett” koostamine, esitlus. Välitund: Pärnu Iseseisvuse väljakul Eesti iseseisvuse manifesti ettelugemine. Rühmaarutelu: “Mida tähendab minu jaoks olla eestlane”. Teemanädal koolis: Eesti rahvarõivad. Teleseriaal: “Tuulepealne maa” 10. ja 11. osa, ENSV, arutelu, lühiessee kirjutamine. Loovtöö: “Eesti iseseisvumine”, esitlus.

Lõiming: Eesti keel ja kirjandus: teemakohaste teoste lugemine, arutelu, kokkuvõtte kirjutamine. Kunstiõpetus: õlimaal “Eesti taluõu 18. sajandil”. Matemaatika: statistiliste andmete analüüs Eesti rahvaarvu muutuste kohta. Piiblilugu: Eesti vaimulik ärkamisaeg 20.sajandi alguses ja lõpus”.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos. ○ Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos. ○ Toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus. ○ Teab ja oskab nimetada Pärnu linnas elanud ja töötanud tuntud ajaloolisi isikuid ja olulisi linna ajaloosündmusi. (L.Koidula; J.V.Jannsen; Jüri Jaanson; Oscar Alexander Brackmann; Tallinna Väravad; Eesti Vabariigi iseseisvusmanifest, Waldhofi tselluloosivabrik; Endla teater, Punane Torn.	○ Mõistab ajaloosündmuste ajalist järgnevust. ○ Kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost. ○ Nimetab ajalooliseid isikuid ja miks nad on ajaloos olulised
<u>ELUOLU UUSAJAL</u> ○ Toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu.	○ Kirjeldab inimeste eluolu minevikus. ○ Teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust. ○ Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid.
<u>KOOL VANALAJAL</u> ○ Kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis.	○ Kirjeldab hariduse andmist minevikus. ○ Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid.
<u>RAHVUSLIK ÄRKAMISAEG</u> ○ Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos.	○ Teab, kes olid Johann Voldemar Jannsen, Lydia Koidula, Carl Robert Jakobson, Jakob Hurt ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos. ○ Kirjeldab tähtsamaid ärkamisaja sündmusi. ○ Nimetab mõnda kodukohaga seotud isikut ja/või sündmust ja/või ajaloomälestist.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
<u>EESTI ISESEISVUMINE</u> ○ Nimetab Eesti iseseisvumisega seotud sündmusi ja isikuid.	○ Kirjeldab Eesti iseseisvumise näitel põhjuse ja tagajärje seost. ○ Teab, kes olid Konstantin Päts, Konstantin Konik ja Jüri Vilms ja põhjendab nende olulisust. ○ Teab, millal ja kus kuulutati välja Eesti Vabariik.
<u>ISESEISEV EESTI KAHE MAAILMASÕJA VAHEL</u> ○ Toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos. ○ Kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost. ○ Toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos.	○ Teab vabadussõja põhjuseid ja tagajärgi. ○ Teab ja oskab selgitada võidupüha tähtsust Eesti kultuuriloos. ○ Teab, kes oli Jaan Poska ja põhjendab tema olulisust. ○ Selgitab Tartu rahu tähtsust. ○ Kirjeldab üldist eluolu ja kultuuri, toob näiteid .
<u>EESTI JA TEINE MAAILMASÕDA</u> ○ Toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus. ○ Kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost.	○ Toob näiteid, kuidas Teine maailmasõda mõjutas elu Eestis. ○ Teab, kes olid Jossif Stalin ja Adolf Hitler ning selgitab nende mõju Eesti ajaloole. ○ Toob näiteid oma perekonnaloost.
<u>NÕUKOGUDE AEG</u> ○ Toob näiteid sündmustest ja protsessidest Eesti ajaloos ja isiklikus elus. ○ Toob näiteid ajaloomälestisest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised.	○ Iseloomustab erinevatest valdkondadest ENSV eluolu. ○ Toob näiteid ja teab mõnda lugu oma perekonnaloost ENSV ajal. ○ Teab ja tunneb kodukohaga seotud paiku, isikuid.
<u>ISESEISVUSE TAASTAMINE</u> ○ Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust. ○ Toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus.	○ Teab, kes oli Lennart Meri selgitab tema olulisust. ○ teab, mis põhjustel sai Eesti iseseisvuse taastamine võimalikuks. ○ Oskab nimetada mõnda iseseisvumise taastamisega seotud sündmust. ○ Teab mõnda perekonnalugu.

6. klassi lõpetaja õpitulemused:

Teema: MUINASAEG JA VANAAEG

Põhimõisted: Esiaeg ehk muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu, eKr, pKr, sajand, aastatuhat, kümnend, araabia number, Rooma number, ajalooallikad, arheoloogia. Inimese kujunemine, kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, sugukond, kütmine ja korilus. Pulli, Kunda Lammamägi, alepõld, kindlustatud asula, kalmed.

Õppesisu: Teemakohased tekstid, teosed, filmid, saated, saatesarjad, seriaalid jms. Arutelu, mõistete avamine. Individuaalne töö: “Minu elu ajatelg”. Praktiline töö: õpimapi koostamine, ajaloosündmuste kronoloogia. Lühijutt: muinasaeg. Õppekäik: Pulli muinasasula, Vabaõhumuuseum. Rühmatöö: orienteerumismäng: Pärnu linna kultuurimälestised. Uurimistöö: “Vana- Pärnu ajalugu”. Lisaõppematerjalid ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvil.

Lõiming: Eesti keel: teemakohase teksti või teose ümberjutustamine, väljendusoskuse arendamine, faktitäpsus. Matemaatika: probleemülesannete lahendamine. Muusika: keskaegne muusika ja laulud. Loodusõpetus: looduskooslus Pulli muinasasulas. Kunstiõpetus: välitund Pulli muinasasulas, õlimaal. Piiblitlugu: ajatelg enne ja pärast kristuse sündi.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
MUINASAEG ○ Teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajaloo perioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut. ○ Kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt. ○ Toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu. ○ Kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis.	○ Nimetab muinasaja perioode ja toob näiteid erinevate perioodidele iseloomulikest tunnustest, avastustest ja leiutistest. ○ Kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid. ○ Seletab ja kasutab mõisteid kontekstis.
MUINASAEG EESTIS ○ Teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise ja kujunemise põhjusi. ○ Teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust.	○ Kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid Eestis. ○ Teab esimesi asulaid: Pulli ja Kunda Lammasmägi. ○ Teab mõnda kodukohas asuvat muistist või kodukoha inimasustuse tekkelugu.

Teema: VANAD IDAMAAD

Põhimõisted: Tsivilisatsioon ehk kõrgkultuur, Egiptus ja Niilus, Mesopotaamia - Eufrat ja Tigris, Hiina - Huanghe ja Jangtse, India - Indus ja Ganges. Sumerid, linnriik, Babüloonia, Hammurapi, seaduste kogu, kiilkiri, savitahvel, tsikuraat, Ištar, Marduk, potikeder ja ratas, Gilgameš. Vaarao, preestrid, templid, ametnikud, orjad, hieroglüüfid, papüürus, palsameerimine, muumia, sarkofaag, püramiidid, kalender, aritmeetika ja geomeetria. Tähestik, meresõitjad, Kartaago. Ainujumala usk, Jahve, Mooses, Vana Testament, kümme käsku.

Õppesisu: Teemakohased tekstid, teosed, filmid, saated, saatesarjad, seriaalid jms. Paaristöö: definitsioonikaardi koostamine, mõisted, tunnused. Töö kaardiga, tänapäeva riigid muistse Mesopotaamia alal. Välitund: raamatukogus, töölehel olevatele küsimustele vastuste otsimine, ajalooteosed. Praktiline töö: viktoriini koostamine, rühmatöö. Teemakohased lühiettekanded paaris-

või rühmatööna. Rühmatöö: powerpoint esitluse koostamine Vana- Egiptuse kultuuri ja teadussaavutuste kohta, esitus kooliperele. Rühmatöö: videolõigu valmistamine Vana- Egiptuse püramiidide kohta. Rühmatöö: juutide ja egiptlaste usu võrdlemine. Loovtöö: koosta kõne nt Egiptuse valitsejana oma alamatele (millest ja kuidas räägiksid), kõne esitamine. Paaristöö allikaga: Vana Testament, Kümme käsku. Käskude tõlgendamine ja mõtestamine tänapäeva kontekstis.

Lõiming: Piiblilugu: Vana Testament, kümme käsku. Käskude mõtestamine tänapäeva kontekstis. Infovoldiku koostamine. Loodusõpetus: Euroopa ja Aasia kaart. Eesti keel ja kirjandus: teemakohase teose kohta ettekande koostamine, küsimustele vastamine, arutelu. Kunsti- ja tööõpetus: püramiidi mudeli meisterdamine. Inglise keel: ingliskeelsetest teabeallikatest info otsimine. Matemaatika: probleemülesannete lahendamine, ruumilised kujundid, püramiid.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus. ○ Nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsaimaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust.	○ Selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid. ○ Oskab näidata kaardil Egiptust, Mesopotaamiat, Vana Indiat ja Vana Hiinat.
<u>MESOPOTAAMIA</u> ○ Toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu. ○ Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos.	○ Teab, milline oli Mesopotaamia riiklik korraldus. ○ Teab, kes oli Hammurapi. ○ Mõistab Mesopotaamia kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning oskab tuua näiteid.
<u>EGIPTUS</u> ○ Nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsaimaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust. ○ Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos. ○ Kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis.	○ Teab, milline oli Egiptuse riiklik korraldus ning kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon. ○ Kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse näitel. ○ Tunneb Egiptuse kultuuri- ja teadussaavutusi meditsiinis, matemaatikas, astronoomias. ○ Toob näiteid kujutavast kunstist, teab mõnda Egiptuse püramiide.
VAHEMERE IDARANNIKU KÕRGKULTUURID: FOINIIKIA, IISRAELI JA JUUDA RIIK ○ Toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ajaloos.	○ Teab, et foiniiklased head meresõitjad, võtsid kasutusele tähestiku. ○ Teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon. ○ Teab, mis on Vana ja Uus Testament.

Teema: VANA- INDIA JA VANA- HIINA

Põhimõisted: India ja Indus, Ganges, kastisüsteem, usulised tõekspidamised, budism, kunst, kirjandus, arvutussüsteem, male, Hiina ja Huang He, Jangtse, keisriigi algus, Hiina müür, Suur Siiditee, kompass, paber, Konfutsius.

Õppesisu: Teemakohased tekstid, teosed, filmid, saated, saatesarjad, seriaalid jms. Paaristöö: definitsioonikaardi koostamine, mõisted, tunnused. Rühmatöö: kõrgkultuuri slaidiesitus. Individuaaltöö: teemakohane ristsõna, infovoldik. Õppekäik: teemakohaline näitus, muuseum.

Lõiming: Eesti keel: uurimistöö “Vana- Hiina” või “Vana India”, Arvutiõpetus: uurimistöö korrektne vormistamine. Tööõpetus: kollaaž muistne India või Hiina. Matemaatika: probleemülesannete lahendamine.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust. ○ Teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas.	○ Teab, et Vana-India ja Hiina kõrgkultuurid tekkisid suurte jõgede äärde. ○ Teab, mis on kastisüsteem. ○ Toob näiteid India ja Hiina avastustest ja leiutistest. ○ Mõistab, et erinevates piirkondades on erinevad usulised tõekspidamised ja väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis.

Teema: VANA KREEKA JA VANA- ROOMA

Põhimõisted: Balkani poolsaar, Hellas ja hellenid, barbarid, Kreeka, Kreeta, Ateena, Sparta, Knossos, Mükene. Polis, rahvakoosolek, akropol, agora, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, Perikles, Kreeka-Pärsia sõjad (Maratoni lahing). Homeros, eeposed “Ilias” ja “Odüsseia”. Herakles, komöödia ja tragöödia, Zeus, Olümpia, olümpiamängud, 776 eKr, templid, arhitektuur, skulptuur, vaasimaalid, Herodotos, nt Pythagoras, Hippokrates, Sokrates, Platon, Aristoteles. Aleksander Suur, hellenism, Aleksandria, seitse maailmaime, nt Eukleides, Archimedes, Ptolemaios. Apenniini poolsaar, Vahemeri, Rooma, Tiberi jõgi, Alpi mäestik, Romulus, 753 eKr, Kapitolium, foorum, ladina keel, etruskid. Vabariik, senat, konsul, rahvakoosolek, Puunia sõjad, Hannibal, Kartaago, Caesar, leegion, kodusõda. Patriitsid, plebeid, rahvatribuun, perekond, ori, gladiaator. Templid, amfiteater, akvedukt, triumf, Colosseum, kristlus, Uus Testament, Piibel. Provintid, Lääne-Rooma, Ida-Rooma, Augustus, Konstantinoopol, 476, hunnid, suur rahvasterändamine.

Õppesisu: Rühmaarutelu, mõistete avamine. Teemakohased tekstid, teosed, filmid, saated, saatesarjad, seriaalid jms. Lisaõppematerjal ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvil. Rühmatöö: lauamängu, infovoldiku valmistamine. Venni diagramm: Ateena ja Sparta võrdlus. Kuldvillak, Kahoot, ideekaart. Välitund: Jaansoniraja park, filosoferimine. Õppeprojekt: antiikolümpiamängud Pärnu Rannastaadionil. Paaristöö: teadmiste kinnistamiseks töölehe koostamine. Rühmatöö: klassistend “Vana- Rooma” kultuuripärand (ehitised, skulptuurid). Paaristöö: töö kaardi ja ajajoonega. Rollimängud, dramatiseeringud: muistsed valitsejad ja valitsejannad, jumalad, muistendid, sõjakäigud jms.

Lõiming: Eesti keel ja kirjandus: Vana- Kreeka kirjandusega tutvumine, funktsionaalse lugemisoskuse arendamine, küsimuste formuleerimine ja neile vastamine, arutelu. Kirjand, sidusate

lausete moodustamine, väljendusrikka eneseväljendusoskuse arendamine. Kehaline kasvatus: antiikaegsed olümpiamängud. Kunstiõpetus: vanaaja seitsme maailmaime kujutamine (valida üks). Matemaatika: ajajoonete daatumite kandmine, Augustuse valitsemisaja arvutamine.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
VANA- KREEKA	
<u>KREETA- MÜKEENE KULTUUR</u> ○ Kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis. ○ Toob näiteid sündmustest ja protsessides maailma ajaloos.	○ Oskab näidata kaardil: Kreeka, Kreeta, Balkani poolsaar, Ateena, Sparta. ○ Teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist.
<u>KREEKA LINNRIIGID</u> ○ Teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi. ○ Kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat. ○ Toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised.	○ Kirjeldab Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust ja eluolu Ateena ja Sparta näitel, võrdleb neid kirjelduse põhjal. ○ Seletab ja kasutab järgmisi mõisteid: polis, rahvakoosolek, akropol, agoraa, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori.
<u>VANA- KREEKA KULTUUR JA TEADUS</u> ○ Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos. ○ Teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist. ○ Iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust.	○ Toob näiteid Vana-Kreeka kultuuri- ja teadussaavutustest. ○ Oskab nimetada tähtsamaid kreeka mõtlejaid. ○ Jutustab olümpiamängudest ja kreeka kunstist . ○ Püüab vaadelda maailma minevikus elanud inimeste pilgu läbi ning mõistab Vana-Kreeka kultuuri mõju Euroopa ajaloole.
<u>HELLENISM</u> ○ Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos. ○ Toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ajaloos. ○ Teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi.	○ Teab, kes oli Aleksander Suur ja kirjeldab tema vallutuste tagajärgi. ○ Selgitab, mis on hellenism ning toob näiteid hellenismiaja kultuuri- ja teadussaavutustest.
VANA- ROOMA	
<u>ROOMA RIIGI TEKKIMINE</u> ○ Toob näiteid sündmustest ja protsessides maailma ajaloos. ○ Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos. ○ Kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis. ○ Paigutab ajatelejele ajaloosündmusi, kasutades õigesti ajaühikuid, lahendab ajateleje abil ülesandeid.	○ Näitab kaardil: Apenniini poolsaar, Vahemeri, Rooma linn, Tiberi jõgi, Alpi mäestik. ○ Teab Rooma riigi tekkelugu ning teab, kes oli Romulus ja miks on ta oluline Rooma kultuuriloos. ○ Paigutab ajatelejele Rooma linna asutamise aasta. ○ Selgitab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: Kapitolium, foorum, ladina keel.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
<u>ROOMA VABARIIK</u> ○ Kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost. ○ Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust.	○ Selgitab Rooma vabariigi riigikorda. ○ Kirjeldab ja näitab kaardi abil Rooma riigi laienemist. ○ Teab, kuidas said roomlased Vahemere maade valitsejateks. ○ Seletab, miks ja kuidas lõppes vabariigi ajajärk. ○ Teab, kes oli Caesar ja ja põhjendab tema olulisust.
<u>ELUOLU VANAS- ROOMAS</u> ○ Teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas. ○ Toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu. ○ Kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis.	○ Kirjeldab eluolu Rooma riigis. ○ Teab mõisteid: patriitsid, plebeid, rahvatribuun, gladiaator ja kasutab neid õiges kontekstis.
<u>KULTUUR JA RELIGIOON VANAS- ROOMAS</u> ○ Teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist. ○ Toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised. ○ Toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus.	○ Teab roomlaste usule iseloomulikke jooni. ○ Mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos. ○ Teab, kes oli Jeesus Kristus ning mõistab tema olulisust kultuuriloos. ○ Kasutab uusi mõisteid õiges kontekstis.
<u>ROOMA KEISRIRIIG</u> ○ Toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ajaloos. ○ Teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele. ○ Paigutab ajateljele ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid. ○ Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos.	○ Selgitab Rooma keisririigi valitsemiskorda. ○ Tunneb Rooma ühiskonna üldist arengut keisririigi ajal. ○ Teab, miks lõhenes Rooma keisririik. ○ Teab, kes oli Augustus ja põhjendab tema olulisust. ○ Teab, millal ja miks lagunes Rooma keisririik.

IV Ainekava ÜHISKONNAÕPETUS

4.1 Õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetuse üldeesmärgiks on aktiivse ja vastutustundliku kodaniku kujundamine ettevõtlikuks, ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja elus toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, sh seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, vabadus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning oma maa kultuuripärandi väärtustamine.

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla.

I kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. II kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aiena, kus õpilane tutvub oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade kooseksisteerimisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht.

Õppeprotsessis on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö kavandamise ja korraldamise, kriitilise mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme ja võimaluse korral rakendatakse seda praktikas, nt demokraatia koolis, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus kodukohas jm. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi.

Ainekavaga tähtsustatakse senisest praktilisemat õpet, võimalust kogeda kodanikuks olemist. Praktiliste tegevustena võib läbi viia pikemaid õppeprojekte, kogukonnapraktikat, töötamist vabatahtlikuna mõne MTÜ või organisatsiooni juures, panustamist klassi, kooli või kogukonnas toimuva ürituse korraldamisse jms.

Pärnu Kristliku Erakooli II kooliastme õpilastel on võimalus osaleda ühiskonnaõpetuse aine raames praktilise õppena ellu viidavas kogukonnapraktikas tutvudes eelkõige Pärnu linnas tegutsevate kristlike vabakoguduste tegevuse, töökorralduse ja panusega kogukonda.

Põhikooli ühiskonnaõpetusega taotletakse, et Pärnu Kristliku Erakooli õpilane:

- tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada;
- osaleb kogukondlikes otsustusprotsessides mõtte ja teo tasandil, väärtustab ettevõtlikkust;

- oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas, lähtudes üldinimlikest väärtustest;
- teab, kuidas osaleda poliitika kujundamises ja teostamises nii kohalikul kui ka Eesti riigi tasandil;
- väärtustab inimõigusi ja demokraatia põhimõtteid, nagu seaduslikkus, vabaduse ja vastutuse seos;
- arvestab teisi, väärtustab mitmekesisust, panustab ühiskonna jätkusuutlikku arengusse ja sidususse ning seisab vastu keskkete normide rikkumisele;
- määratleb ennast ühiskonna liikmena, Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna.

4.2 Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

III kooliaste
○ Teab kodukohas tegutseva kodanikuühendusi ja -algatusi.
○ Teab lapse õigusi ja olulisemaid inimõigusi.
○ Teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma.
○ Mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat.
○ Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti.
○ Eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust.
○ Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata.
○ Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi.
○ Teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja
○ Tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida, kasutab turvaliselt dokumente ja pangakaarti.
○ Oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada
○ Käitub teadliku tarbijana.

4.3 II kooliastme õpitulemused

II kooliastmes käsitletakse sotsiaalseid suhteid, vabatahtliku tegevuse võimalusi ja tähtsust, demokraatia põhimõtteid, toimimist ja õpilase võimalusi selles osaleda ning töö ja tarbimise teemasid. **Õpilane:**

- 1) teab Läänemere-äärseid riike ja näitab neid kaardilt;
- 2) esitab positiivseid ja negatiivseid näiteid riikidevahelisest koostööst või selle puudumisest;
- 3) toob näiteid koostööst oma kogukonnas: kodanikuühendused ja -algatused, noorte organiseeritud koostöövormid;
- 4) loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja pakub neile lahendusi;
- 5) leiab eakohaseid võimalusi eneseteostuseks kogukonna liikmena;
- 6) nimetab inimõigusi ja selgitab nende olulisust;

- 7) nimetab lapse õigusi ja kohustusi, märkab laste õiguste rikkumist ja otsib vajaduse korral abi;
- 8) toob näiteid, kuidas inimeste õigused on seadusega kaitstud;
- 9) kaitseb seisukohta, et keegi ei ole seadustest kõrgemal;
- 10) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis, selgitades õpilasesinduse rolli koolielu kujundamisel;
- 11) osaleb oma klassi otsustusprotsessides demokraatia põhimõtteid arvestades;
- 12) leiab ja võrdleb erinevatest allikatest pärit infot;
- 13) selgitab fakti ja arvamuse erinevust, toob näiteid;
- 14) kasutab viitamist nõuetekohaselt;
- 15) tunneb ära ja toob näiteid kultuurikonfliktide ja kultuurilise diskrimineerimise kohta;
- 16) mõistab, et inimesed võivad näha maailma erinevalt;
- 17) toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega ta on kokku puutunud;
- 18) toob näiteid, milliste tunnuste põhjal saab inimene end kultuuriliselt määratleda;
- 19) toob näiteid isikut tõendavate dokumentide õigest ja valest kasutamisest;
- 20) loetleb tervise- ja turvalisuseohtusid, oskab ohu korral abi otsida;
- 21) nimetab ohtusid internetis ja selgitab, kuidas end nende eest kaitsta, käitub ohutult;
- 22) teab internetipanga ja pangakaardi kasutamisega seotud ohtusid ja käitub turvaliselt;
- 23) oskab oma aega ja tegevusi planeerida;
- 24) toob näiteid erinevatest seaduslikest rahateenimise võimalustest;
- 25) koostab eelarve etteantud piirides;
- 26) kirjeldab säästmise võimalusi igapäevaelus, toob näiteid;
- 27) selgitab näidete põhjal vajaduste, soovide ja võimaluste erinevusi.

6. klassi lõpetaja õpitulemused:

Teema: DEMOKRAATIA PÕHIMÕTTED JA SELLE TOIMIMINE

Põhimõisted: Kohalik omavalitsus, seadus, lapse õigused, peamised inimõigused, sõnavabadus ja selle põhimõtted, demokraatia, vabatahtlik tegevus, kodanikuühendus. Peamised põhiseaduslikud institutsioonid ja nende funktsioonid, õpilasomavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses. Kooli sisekord (kodukord). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.

Õppesisu: Õpilasesinduse külalistund, ettepanekud koolielu parandamiseks. Õppekäik: Pärnu omavalitsusse, kohtumine KOV-i esindajatega, teemakohane arutelu. Rühmatöö: klassivanema valimised, kampaania, kohtumine valijatega, hääletamine. Projekt “Tööle Kaasa” (ettevõtete külastused). Lisaõppematerjal interaktiivsel klassitahvil. Õppekäik: raamatukogu, muuseumi, õpitoa külastus, allikate otsing. Rühmatöö: kooli kodukord, dokumendi analüüs ja parendusettepanekud.

Lõiming: Eesti keel: kirjand “Minu unistuste Pärnu linn”. Kunstiõpetus: valimiskampaania plakatite, flaierte kujundamine.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Teab kodukohas tegutsevaid kodanikuühendusi ja -algatusi. ○ Teab lapse õigusi ja olulisemaid inimõigusi. ○ Teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma. ○ Mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat. ○ Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti.	○ Toob näiteid koostööst oma kogukonnas: kodanikuühendused ja -algatused, noorte organiseeritud koostöövormid. ○ Loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja pakub neile lahendusi. ○ Leiab eakohaseid võimalusi eneseteostuseks kogukonna liikmena. ○ Nimetab inimõigusi ja selgitab nende olulisust. ○ Nimetab lapse õigusi ja kohustusi, märkab laste õiguste rikkumist ja otsib vajaduse korral abi. ○ Toob näiteid, kuidas inimeste õigused on seadusega kaitstud. ○ Kaitseb seisukohta, et keegi ei ole seadustest kõrgemal. ○ Kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis, selgitades õpilasesinduse rolli koolielu kujundamisel. ○ Osaleb oma klassi otsustusprotsessides demokraatia põhimõtteid arvestades.

Teema: ALLIKAD JA AUTORIÕIGUSED

Põhimõisted: Fakt, arvamus, allikas, argumenteerimine, autoriõigused, viitamine.

Õppesisu: Individuaaltöö: arvamusloo kirjutamine, faktid, allikad, viited, vormistamine. Rühmatöö: artiklite infoanalüüs, allikate usaldusväärsus. Õppekäik: Pärnu Muuseum, Kesklinna raamatukogu. Rühmatöö: lühitekstide võrdlemine, fakt või arvamus. Individuaaltöö: arvamusloo kirjutamine, faktid, allikatele viitamine.

Lõiming: Eesti keel ja kirjandus: funtsionaalse lugemisoskuse arendamine, kirjalike tööde vormistamine. Piiblilugu: Piibli allikad ja autorid.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Eristab fakti arvamusel, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust. ○ Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata.	○ Leiab ja võrdleb erinevatest allikatest pärit infot. ○ Selgitab fakti ja arvamuse erinevust, toob näiteid. ○ Kasutab viitamist nõuetekohaselt.

Teema: KULTUUR

Põhimõisted: Kultuur, religioon, võrdõiguslikkus ja sallivus. Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm). Sooline võrdõiguslikkus. Pere ja suguvõsa, kogukond.

Õppesisu: Teemakohased rollimängud ja dramatiseeringud. Külalisõpetaja: kultuurivaldkonna esindaja (rahvatantsuõpetaja, näitleja, kirjanik, jt). Õppeprojekt: rahvalike laulude ja rahvatantsude

esitamine (peod, üritused, tähtpäevad). Paaristöö: intervjuu teisest rahvusest inimesega, kes elab ja töötab Eestis, esitus videona. Lisaõppematerjal ja näitlikustamine interaktiivsel klassitahvlil. Projekt “Minu pere on minu kindlus”, kirjand või slaidiesitus. Õppekäik: Kristlik telekanal Tv 7; Raadio 7 või Pereraadio külastus, intervjuud saate tarvis. Projekt “Tööle kaasa”. Pärnu linnas elavad ja tegutsevad rahvarühmad: Pärnu Lions klubi; Eesti mulkide selts, Vanem vend, vanem õde Mtü; Pärnu ingerisoomlaste selts; Vana- Pärnu kogukond; Pärnu kristlik kogukond; Pastorite ümarlaud.

Lõiming: Piiblilugu: intervjuu ettevalmistus Pärnu linna kristliku koguduse pastoriga, kirjalik vormistus. Eesti keel: Teemakohaste teoste lugemine, tutvustamine, arutelu. Kehaline kasvatus: rahvatantsud. Muusika: rahvalaulud, regilaulu rühmatööna loomine.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi. ○ Teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja.	○ Tunneb ära ja toob näiteid kultuurikonfliktide ja kultuurilise diskrimineerimise kohta. ○ Mõistab, et inimesed võivad näha maailma erinevalt. ○ Toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega ta on kokku puutunud. ○ Toob näiteid, milliste tunnuste põhjal saab inimene end kultuuriliselt määratleda.

Teema: PLANEERIMINE JA TARBIMINE

Põhimõisted: Risk, turvalisus, aja- ja kulutuste planeerimine, tarbimine ja tarbija, raha kogumine, säästmine ja laenamine, tarbimisotsuste mõju keskkonnale ja kogukonnale, elukutsed ja ettevõtted kodukohas.

Õppesisu: Rühmaarutelu: õpioskused ja nende arendamine. Raha väärtus ja väärtustamine. Individuaaltöö: kirjand “Minu taskuraha”. Külalisõpetaja: Pärnu mõne ettevõtja esindaja tutvustab ettevõtte ajalugu ja tegevusala. Kogukonnapraktika: Pärnu vabakogudustes.

Lõiming: Matemaatika: probleemülesanded, majandus. Eesti keel ja kirjandus: oma õpitegevuste ja aja planeerimine, nädalakava koostamine. Loodusõpetus: rühmaarutelu “Teadlik ja keskkonnasäästlik tarbija.

Õpitulemused	Teadmised, oskused, hoiakud
○ Tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida, kasutab turvaliselt dokumente ja pangakaarti. ○ Oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada. ○ Käitub teadliku tarbijana.	○ Toob näiteid isikut tõendavate dokumentide õigest ja valest kasutamisest. ○ Loetleb tervise- ja turvalisuseohtusid, oskab ohu korral abi otsida. ○ Nimetab ohtusid internetis ja selgitab, kuidas end nende eest kaitsta, käitub ohutult. ○ Teab internetipanga ja pangakaardi kasutamisega seotud ohtusid ja käitub turvaliselt. ○ Oskab oma aega ja tegevusi planeerida. ○ Ooob näiteid erinevatest seaduslikest rahateenimise võimalustest. ○ Koostab eelarve etteantud piirides. ○ Kirjeldab säästmise võimalusi igapäevaelus, toob näiteid. ○ Selgitab näidete põhjal vajaduste, soovide ja võimaluste erinevusi.